

JAARVERSLAG 2019

Toekomstbouwers

Confederatie Bouw
Bouw, energie & milieu

**Veilig bouwen:
eerst denken,
en dan doen!**

Doe mee op safetymypriority.be

'The Day After Corona'

Paul Depreter
Voorzitter
Confederatie Bouw

Robert de Mûelenaere
Gedelegeerd bestuurder
Confederatie Bouw

Beste lezer,

De bouwsector kreeg het zwaar te verduren door het coronavirus dat de hele planeet in zijn greep had. Het waren de afgelopen maanden dan ook zeer moeilijke maanden voor bouwbedrijven, ongeacht of ze klein of groot waren. In de sector viel de bedrijvigheid sterk terug en zelfs nu nog, een paar maanden later na het instellen van een bijna-lockdown in het hele land, is het voor onze sector helemaal niet evident om er meteen terug te staan als een huis. We zullen die ongekende crisis nog een tijdje met zijn allen moeten uitzweten.

En toch moeten we verder kijken en de blik op het decennium 2020-2030 richten, want de bouwsector worstelt met vele uitdagingen. Behalve onverwachte gebeurtenissen, zoals het Covid-19-virus dat op zeer korte tijd ravages aanrichtte, maar ons vanwege die snelheid weinig voorafgaande interventies toeliet, komen er ook gebeurtenissen op ons af waarop we kunnen anticiperen en waarop we ons kunnen voorbereiden. Denken we maar aan de digitalisering of industrialisering van onze sector of de uitdagingen die ons te wachten staan op het vlak van koolstofneutraliteit, arbeidsmarkt, stadsvernieuwing, mobiliteit, hervorming van de fiscaliteit en zo meer.

We schotelen u in dit jaarverslag tien concrete opportuniteiten voor waarvan de bouw de tien komende jaren sowieso, willens nillens, werk van zal moeten maken. De Confederatie Bouw is uw steun en toeverlaat. Net als tijdens de coronacrisis zal zij daarbij uw partner zijn. Onze organisatie is er om u te helpen en te gidsen.

Veel leesplezier!

10
uitdagingen

The image features several large, overlapping green shapes that resemble stylized leaves or paper scraps. These shapes are positioned around a central white rectangular area with rounded corners. The text is centered within this white area.

**voor de bouwsector
tijdens de tien
komende jaren**

De laatste jaren is het digitaliseringsproces in de bouw ingezet. Toch heeft onze sector nog een hele weg te gaan op dat vlak. Alleen de landbouw doet het slechter dan de bouw. Toch beseffen de bouwbedrijven dat digitale toepassingen zorgen voor meer efficiëntie en productiviteit en minder kosten. Sowieso is er geen weg terug, het digitaliseringsproces is niet te stoppen, net als het smart worden van onze woningen, gebouwen en, ja, zelfs onze wijken.

1

NAAR EEN BOUW 2.0

NAAR EEN BOUW 2.0

Recente evoluties: 2017-2019

Op dit moment gebruiken bouwbedrijven digitale toepassingen vooral om hun administratie te beheren, zoals boekhoudprogramma's, rekenbladen en CRM. Maar daar stopt het grotendeels. Disruptieve toepassingen zoals 3D-printing en -scanning, drones, robotisering en BIM zullen in de nabije toekomst niet meer weg te denken zijn uit de bouwsector, maar uit onderzoek dat de Confederatie Bouw in 2017 en in 2019 voerde, blijkt dat momenteel een absolute minderheid met die technologieën werkt:

- 4% werkt met BIM.
- 3% met 3D-printing.
- 3% met robotisering.
- 1% met 3D-scanning.
- 1% met drones.

De Confederatie Bouw herhaalde dat onderzoek eind 2019 en kwam toen tot volgende resultaten:

- 21% werkt met BIM.
- 2% met 3D-printing.
- 0% met robotisering.
- 5% met 3D-scanning.
- 5% met drones.

De bouwbedrijven verwachten het meeste van BIM, een toepassing waarbij samenwerking en informatie-uitwisseling tussen alle partijen bij een bouwproject centraal staat, en robotisering, hoewel ze dat nu nog niet gebruiken. Uit dat digitale BIM-model kan veel informatie gehaald worden, zoals de plannen, perspectiefbeelden, oppervlakten, hoeveelheden die nodig zijn en zo meer. BIM laat ook toe om allerlei simulaties uit te voeren en de impact ervan meteen te zien. In Nederland is BIM stukken beter ingeburgerd in de bouw dan bij ons. In Frankrijk krijgen bouwbedrijven die BIM gebruiken zelfs financiële steun.

De digitale koers volgen

De bouwsector in ons land moet waakzaam zijn en vooral een tandje bijsteken. Bepaalde technologieën niet integreren, zal op korte termijn al voor een serieuze concurrentiehandicap zorgen ten opzichte van buitenlandse bouwbedrijven. Anderzijds is de Confederatie Bouw er wel van overtuigd dat de bouw in ons land sowieso een digitale koers zal volgen. Het komt er nu op aan om de sector goed te begeleiden in de transitie naar deze nieuwe technologieën, zodat de bedrijven kunnen zien welke meerwaarde digitale tools bieden qua organisatie en productiviteit op de bouwplaatsen. Digitale transitie zorgt voor automatisering, een hogere productiviteit en dus ook een niet te verwaarlozen verlaging van de loonkosten, maar ook voor een verhoogde veiligheid.

21 %

van de bouwbedrijven
werkt met BIM

1

NAAR EEN BOUW 2.0

De voordelen van Smart wonen

De technologische transformatie die in onze sector aan de gang is, is ook van groot belang bij het smart maken van onze woningen en gebouwen. Een aantal domotica-oplossingen volstaat niet om van intelligente woningen te kunnen spreken. Daarvoor zijn ingrijpendere oplossingen nodig.

In slimme gebouwen en woningen staat de bewoner in het middelpunt van de belangstelling. De installaties in zijn woonst communiceren met elkaar, met de andere bewoners, maar ook met de omgeving van het gebouw. Ze zorgen met andere woorden voor het comfort binnenshuis, onder meer door de verlichting en de temperatuur te regelen, maar ook voor de energieprestaties, door

de verwarming te sturen, en voor de mobiliteit door onder meer het reserveren van parkeerplaatsen of elektrische voertuigen te connecteren met laadpunten.

Bijkomend voordeel is dat die installaties ook gedurende heel de woontijd zorgen voor het onderhoud ervan. Dat heeft gevolgen voor bedrijven uit onze sector. Zij moeten nu niet enkel een gebouw opleveren, maar staan ook in voor de opvolging van het gebruik ervan door zijn bewoners. En dat in de breedste zin van het woord. 'Housing As A Service' met andere woorden.

NAAR EEN BOUW 2.0

Een aantal regionale initiatieven voor een bouw 2.0.

1 DIGITALISERING IN VLAANDEREN: OPEN STANDAARDEN SLIMME GEBOUWEN EN LOKALE ENERGIEGEMEENSCHAPPEN

Open standaarden voor slimme gebouwen

Van cruciaal belang voor de realisatie van slimme gebouwen wordt de 'smart readiness indicator' die de komende jaren op Europees vlak wordt uitgerold. De VITO (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek) heeft baanbrekend werk verricht in de opmaak van een set van criteria hiervoor.

Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat de indicator het totale gebouw in ogenschouw neemt en op maat van elk gebouw kan worden uitgewerkt op basis van open standaarden die los staan van systemen ontwikkeld door producenten. Tevens is het van belang dat het voor de aannemers en installatiebedrijven mogelijk blijft om de gekozen technieken en producten op korte én lange termijn te optimaliseren in functie van de wensen van de opdrachtgevers en de gebouwenbeheerders.

Producenten profileren zich steeds meer als aanbieders van gebouwendiensten: verlichting as a service, ventilatie as a service, verwarming as a service. Het is echter maar in de afstemming van de verschillende technieken dat een gebouw 'smart' wordt. De technieken kunnen dan in combinatie met de ontwerpkeuzes qua gebruik, oriëntatie en gebouwschil zorgen voor comfort met een zo laag mogelijk energieverbruik en een optimale inschakeling van hernieuwbare energie.

Producentgebonden systemen hebben als nadeel dat deze afstemming niet optimaal kan verlopen.

Voor de eigenaars van gebouwen dreigt een lock-in. Zij worden afhankelijk van een bepaalde producent en zijn op langere termijn niet meer in staat om van producent te veranderen zonder substantiële omschakelingskosten. Het beheersysteem mist daardoor ook aan flexibiliteit. Op langere termijn dreigen de onderhoudskosten hoog op te lopen. Om deze nadelen te voorkomen, zijn normen waardoor open systemen bevorderd worden, belangrijk.

Uitbouw van lokale energiegemeenschappen

Een belangrijk aspect van slimme gebouwen betreft de mate waarin een gebouw energie kan uitwisselen met andere gebouwen. Daartoe moet het mogelijk zijn lokale energiegemeenschappen uit te bouwen. Het is dan ook positief dat de Vlaamse beleidsnota voor energie voor 2019-2024 tegen eind 2020, in uitvoering van de elektriciteitsrichtlijn, een beleidskader heeft vooropgesteld dat de ontwikkeling van lokale energiegemeenschappen zal faciliteren en administratieve lasten en juridische belemmeringen daarvoor zal wegwerken.

Parallel daarmee zal Fluvius in Vlaanderen slimme meters uitrollen. Op dit vlak heeft ook de energiecluster Flux50, waartoe ook de VCB behoort, al heel wat expertise opgebouwd. Deze cluster legt zich onder meer toe op de uitbouw van slimme havens, microgrids en multi-energiesystemen op wijkniveau. Binnen deze cluster werden al een aantal haalbaarheidsstudies rond de uitrol van lokale energiegemeenschappen uitgevoerd. Die hebben zowel betrekking op stedelijke woonprojecten als op bedrijventerreinen. Bovendien heeft de VCB weet van drie initiatieven die zijn ingegaan op de oproep van de Vlaamse regering om in het kader van regelluwe zones met innovatieve energieconcepten te experimenteren.

NAAR EEN BOUW 2.0

Vlaamse overheid op weg naar BIM

Het departement Kanselarij en Bestuur heeft in 2019 een overzicht opgesteld van de eisen en intenties van de Vlaamse overheidsinstellingen op het vlak van BIM. De voordelen van BIM zijn legio: het opsporen van mogelijke conflictpunten vanaf de ontwerpfase, een betere communicatie tussen bouwpartners, de mogelijkheid om simulaties uit te voeren, een betere planning van het bouwproces en een belangrijke vertrekbasis voor het toekomstige beheer en de toekomstige exploitatie.

Uit de publicatie 'Vlaamse visie op BIM' blijkt dat de diverse entiteiten van de Vlaamse overheid (zoals onder meer het agentschap Wegen en Verkeer, het Facilitair Bedrijf, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen), momenteel nog op het maturiteitsniveau 0 staan (tenzij met enkele proefprojecten), op korte termijn naar het maturiteitsniveau 1 en in het volgende stadium streven naar het maturiteitsniveau 2.

De VCB ziet daarbij enerzijds een onderscheid tussen het domein van de infrastructuurwerken waarvoor de overheid duidelijk als trekker fungeert, en anderzijds de bouwsector waar veeleer de private sector bij de toepassing van BIM initiatief neemt. Het is noodzakelijk om te streven naar praktische richtlijnen op het vlak van BIM die gekoppeld zijn met de diverse Vlaamse instellingen die opdrachtgevers van gebouwen zijn.

2 DIGITALISERING IN BRUSSEL VIA APARTE ROADMAP

Digitale technologieën en "SMART-technieken" waarmee het mogelijk is gebouwen met elkaar te verbinden en die een gunstige voedingsbodem scheppen om diensten binnen te brengen in gebouwen, zijn beschikbaar op de markt. Hoewel deze nieuwe technologische oplossingen het businessmodel van verschillende beroepsgroepen uit de sector positief kunnen beïnvloeden en marktkansen kunnen creëren, worden ze nog maar weinig toegepast door de bouwbedrijven.

De CBB-H, de CCW en het WTCB hebben samengewerkt aan het opstellen van een "**Roadmap**" voor "**Smart Building**".

De CBB-H, de CCW en het WTCB hebben samen- gewerkt aan het opstellen van een "Roadmap". Bedoeling hiervan is bedrijven uit de sector de mogelijkheid te bieden om zich te profileren op de markt van "SMART Building". Het is dus belangrijk om aannemers de sleutels en informatie te geven die ze nodig hebben om hun bedrijfs- model aan te passen en om de integratie van in- novatieve oplossingen in de Brusselse bebouw- de omgeving te verzekeren.

1

NAAR EEN BOUW 2.0

3 DIGITALISERING IN WALLONIË: BUILD4WAL

In december 2018 keurde de Waalse regering de oprichting van een digitale proeftuin voor de bouwsector goed. In 2019 begon dus het project Digitale proeftuin Bouw 4.0 "Build4Wal" op initiatief van de CCW en het WTCB (Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf), in samenwerking met twee andere Waalse onderzoekscentra CETIC, Centre of Excellence in Information and Communication Technologies, en CENAERO, Centre of Excellence in Aeronautical Research. Deze proeftuin heeft als opdracht bedrijven uit de sector warm te maken, te ondersteunen en op te leiden, waarbij het potentieel van de digitale technologieën in de kijker wordt gezet om hun productiviteit, hun winstgevendheid en de kwaliteit van hun producten te verbeteren, maar ook door deze technologieën te toetsen aan de reële behoeften van de sector en de realiteit van het vak.

BUILD4WAL

Kernwoorden

Digitalisering
BIM
drones
3D
VR
AR
Smart building
Smart district

“ Disruptieve toepassingen zoals 3D-printing en -scanning, drones, robotisering en BIM zullen in de nabije toekomst niet meer weg te denken zijn uit de bouwsector. ”

Na ettelijke jaren van banenverlies in de sector, nam het aantal werknemers in de sector sinds 2016 en 2017 weer toe. De eerste maanden van 2020 zocht onze sector ruim 14.000 nieuwe medewerkers en die zoektocht naar nieuw talent verloopt moeilijk.

Nu de coronacrisis de hele economie een loer draait, is het koffiedik kijken wat de vacatures op korte termijn betreft, maar wat zeker is, is dat de bouw ook qua tewerkstelling de komende jaren voor hete vuren staat.

2

**BOUW ZOEKT
WERKNEMER**

2

BOUW ZOEKT WERKN

Recente ontwikkelingen: toename tewerkstelling en afname detachering in 2019

In 2019 kwamen er 3.500 banen bij in onze sector: 1.200 bij de werknemers en 2.300 bij de zelfstandigen. In totaal waren er 325.000 mensen werkzaam in onze sector.

Deze toename deed zich de afgelopen jaren ook al voor. Zo nam het aantal zelfstandigen met 10% toe sinds 2015. De toename van het aantal werknemersjobs was minder hoog, maar bedroeg 2%. Toch een opvallend cijfer na het banenverlies (15.000) tussen 2011 en 2015.

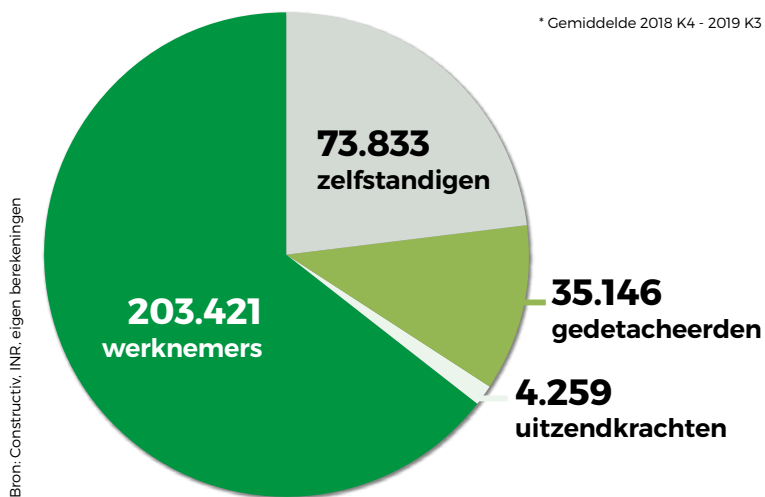
In 2017 waren er nog 50.000 gedetacheerden actief in de bouw. Dat waren er eind 2019 nog maar 35.000, wat goed is voor 11% van de beschikbare werkgelegenheid voor bouwactiviteiten in 2019.

Die daling kwam er door regeringsmaatregelen die werden genomen op verzoek van de Confederatie Bouw. Toch zal de komende jaren nog rekening gehouden worden met detachering, zeker nu het coronavirus het economische weefsel ernstige schade toebrengt. Let wel: legale detachering binnen de strenge limieten van de wet moet een mogelijke oplossing blijven voor bedrijven die het, naargelang de beroepsprofielen, moeilijk hebben om geschoolde werknemers te vinden, maar schijndetachering moet hard worden aangepakt.

Beschikbare werkgelegenheid van de bouwactiviteiten in 2019*

* Gemiddelde 2018 K4 - 2019 K3

2

BOUW ZOEKT WERKEN

Ons eigen imago bijsturen

Openstaande vacatures worden al een tijd veel minder gemakkelijk ingevuld in onze sector. Dat zal, normaal gezien, ook het komende decennium zo zijn. Daarom moet onze sector er alles aan doen om het beeld dat jongeren, maar ook minder jongeren, hebben van de bouw bij te stellen.

De Confederatie Bouw doet er alles aan om de bouwberoepen te promoten en nog meer specifiek tijdens de jaarlijkse Open Wervendag die bouwbedrijven de kans geeft om de diversiteit aan werven, beroepen, technieken meer naar voren te schuiven.

Zo moeten we duidelijk aantonen dat de bouw een sector is die stevig aan het digitaliseren en aan het industrialiseren is. Baksteen en beton behoren uiteraard nog steeds tot onze werkinstrumenten, maar evenzeer drones en 3D-printers. Daarnaast moet ook de diversiteit van de sector in beeld gebracht worden en dat niet alleen qua activiteit, maar ook qua grootte. De bouw biedt potentiële werkkrachten de keuze om te werken in kleine, middelgrote, grote en internationaal actieve bedrijven.

➔ **Veiligheid bevorderen, meer dan een imagokwestie**

Vanuit menselijk oogpunt is het primordiaal dat elke sector zo veilig mogelijk is. Een veilige sector is bovendien een sector die het imago verdient dat hij zichzelf wil geven. Op dat vlak zal onze sector het de komende jaren een stuk beter moeten doen. Om die uitdaging aan te gaan, lanceerde de Confederatie Bouw al een brede sensibiliseringscampagne: Safety My Priority.

Via een apart magazine en een specifieke website, www.safetymypriority.be, worden alle aannemers uitgenodigd om een charter te ondertekenen dat hen ertoe verbindt om op alle bouwplaatsen en bij alle werkzaamheden de absolute voorrang te geven aan veiligheid en veilig gedrag en dat zowel bij hun eigen werknemers, hun onderaannemers als hun bouwpartners. 2.000 aannemers hebben het charter op vandaag al ondertekend.

2

BOUW ZOEKT WERKEN

Deze actie is heel waardevol, want elke dag doen er zich in ons land 56 arbeidsongevallen voor op een bouwplaats, op de weg ernaartoe of bij het huiswaarts keren als de werkdag erop zit. Per maand betreft de bouw nog steeds één dodelijk arbeidsongeval. Nederland, Zweden, Ierland en Groot-Brittannië zijn de Europese landen die het hoogst scoren qua arbeidsveiligheid. Vergeleken met ons land ligt het aantal arbeidsongevallen er twee keer minder hoog.

Ons land moet het op zeer korte termijn even goed doen als Nederland, Zweden, Ierland en Groot-Brittannië. We moeten het aantal arbeidsongevallen in de bouw met andere woorden heel snel halveren. Elk arbeidsongeval is er één te veel. Daarvoor rekenen we niet enkel op onze sector, maar ook op onze beleidsmakers. Veiligheid moet een belangrijk criterium worden in elke overheidsaanbesteding en moet volwaardig deel gaan uitmaken van alle curricula in elke bouwopleiding in het middelbaar en het hoger onderwijs. Veiligheid moet bij overheidsopdrachten een aparte post zijn in de offertes.

Klaar zijn voor nieuwe bouwberoepen

Natuurlijk zullen de zogenaamde klassieke bouwberoepen ook de komende jaren cruciaal blijven. Een werf zonder pakweg metselaars, stukadoors, schrijnwerkers, loodgieters, elektriciens en zo meer is ondenkbaar. Tegelijkertijd zijn er een pak beroepen veranderd, belangrijker geworden of doorgebroken.

Drie belangrijke factoren zijn verantwoordelijk voor deze aangepaste, nieuwe of relevanter geworden beroepen:

de technologische evolutie en de digitalisering, het feit dat bouwbedrijven nieuwe beroepen hebben ontwikkeld en bepaalde nieuwe trends waarneembaar in de samenleving. Tijdens dit decennium zullen de virtual reality-specialist, de app-designer, de technicus voor domotica-installaties, de dronepiloot, de BIM-manager, BIM-coördinator en BIM-modelleur even vanzelfsprekend worden als een dakdekker of de verwarmingsinstallateur.

Buitenlandse werknemers inschakelen in de knelpuntberoepen

Als men er in ons land niet in slaagt om de 'mismatch' tussen vraag en aanbod weg te werken, zit er niets anders op dan op gerichte wijze buitenlandse werknemers in te voeren. Onze bedrijven moeten snel kunnen voldoen aan de vraag van de consument en op die manier kunnen groeien. Sinds de invoering van de migratiestop in 1974 is er amper arbeidsmigratie geweest in ons land. Nochtans biedt gecontroleerde arbeidsmigratie de kans om vacatures structureel in te vullen. Zeker in de knelpuntberoepen is deze aanpak waardevol.

2

BOUW ZOEKT WERKEN

Arbeidsmarktbeleid grondig bijsturen

De komende jaren zijn essentieel om onze arbeidsmarkt zeer grondig bij te sturen. Tussen nu en 2025 gaan immers nog heel wat mensen uit de zogenaamde baby-boomgeneratie met pensioen en die zullen moeten worden vervangen. Problematisch is echter dat de vijver nu al bijna leeggevist is. Bouwonderne-ningen en andere bedrijven smeken om geschikt personeel. Op korte termijn tast die schaarste onze welvaart aan, alhans als de noodzakelijke

maatregelen niet worden getroffen.

Volgens de Confederatie Bouw is de meest voor de hand liggende oplossing ons huidig arbeidsmarktbeleid grondig bij te sturen. Daarbij kijken we in de eerste plaats naar het versterken van de activerings- en omscholingspolitiek. De bevoegde arbeidsbemiddelingsdiensten doen dat nu al, maar hun inspanningen moeten dankzij meer middelen worden opgedreven. Elke werkzoekende moet succesvol een traject doorlopen dat leidt naar een job. Daarbij mag geen enkel potentieel onbenut worden gelaten. Die extra inspanningen zijn nodig om voldoende arbeidskrachten te hebben in de bouw en in andere sectoren die gehinderd worden door de gebrekkige werking van arbeidsmarkt. Maar het kan zijn dat die inspanningen niet blijken te volstaan.

Er moet beleidsmatig meer worden ingezet op het activeren en omscholen van werkzoekenden.

→ Vrouwen volop kansen geven in de bouw

Tussen 2013 en 2018 nam het aantal vrouwelijke werknemers in de bouw met 10,2% toe, ook al nam het totaal aantal werknemers in de sector tijdens die periode met 6% af. Het aandeel vrouwelijke werknemers nam dan ook toe van 7,4% in 2013 naar 8,7% in 2018.

Op te merken valt nog dat van de 17.491 vrouwelijke werknemers in de bouw in 2018 er 1.532 als arbeider aan de slag waren en 15.959 als bediende. 1% van alle arbeiders in de bouw is een vrouw, 35,3% van alle bedienden in de sector is dat eveneens. Dat kan een flink stuk beter, zo meent de Confederatie Bouw. Er stonden eind 2019 zo'n 14.000 vacatures open in de sector, aanbiedingen genoeg met andere woorden.

De bouw wordt sowieso stelselmatig vrouwvriendelijker. De bouwsector is nu niet meer te vergelijken met de bouw van een decennium of twee geleden. De bouw is ondertussen veel meer technologiegericht en dat digitaliseringsproces zal zich de komende jaren razendsnel voortzetten. Dat heeft verschillende gevolgen. Zo zal de bouwsector veel meer nood hebben aan technische profielen, maar zal een deel van het werk ook minder zwaar worden.

2

BOUW ZOEKT WERKEN

Regionale initiatieven om jobs in te vullen

1 CAMPAGNE VIA SOCIAL MEDIA EN BLINDE VLEKKEN INVULLEN

Imagocampagne op sociale media

Nog in 2020 wil de VCB van start gaan met een imagocampagne voor de bouw. De campagne heeft tot doel de interesse voor de bouw aan te wakkeren, zowel voor bouwgerelateerde opleidingen als voor jobs in de bouw, met als kernboodschap dat de bouw attractief is, hip, maatschappelijk onmisbaar en alomtegenwoordig. De doelgroepen van de campagne zijn de 13- tot 16-jarigen die voor een secundaire opleiding moeten kiezen, de 17- tot 20-jarigen die moeten kiezen voor een opleiding in het hoger of universitair onderwijs en ten slotte de niet-werkende volwassen arbeidsmarktreserve.

De campagne zal volop gebruikmaken van sociale media en vertrekken van een online platform. De aanpak bestaat overwegend uit visueel materiaal. De campagne zal vertrekken vanuit de levenssfeer van jongeren, zal vervolgens focussen op de maatschappelijke thema's die jongeren warm maken (zoals klimaat, digitalisering en circulaire economie) om ten slotte uit te monden in de opleidingen en jobs in de bouw die bij al die thema's aansluiten.

De campagne wordt in 2020 gelanceerd via een kick-off-event. Het is daarbij de bedoeling uiteenlopende stakeholders uit de bouw een charter te laten tekenen waarbij zij zich ertoe verbinden het innovatieve karakter van de bouw mee uit te dragen: door het aanleveren van visueel materiaal, door concrete samenwerkingsprojecten, door een intensievere stagewerking, enz.

Invulling van blinde vlekken

Voor tal van bestaande beroepen in de bouw (natuursteenbewerker, rioollegger, gevelreiniger, asbestverwijderaar en restaurateur) is momenteel in Vlaanderen geen of nauwelijks een opleiding in het secundair onderwijs mogelijk. Een aantal van die beroepen hebben betrekking op de renovatiesector.

De Vlaamse beleidsnota voor energie wijst meer in het bijzonder op de uitdaging om in de bouw voldoende uitvoeringscapaciteit te ontwikkelen om tegen 2050 het bestaande gebouwenpatrimonium grondig te renoveren en wil daarvoor tot een actieplan komen. Dit plan moet enerzijds tot een structureel verhoogde instroom van arbeidskrachten in de bouwsector leiden en anderzijds efficiëntere en minder arbeidsintensieve bouwtechnieken voor energetische renovaties stimuleren. Bij de geschetste benadering gaan een innovatie- en een arbeidsmarktgerichte aanpak dus hand in hand.

Als het secundair onderwijs voor de voornoemde 'blinde vlekken' in de toekomst geen aanbod wil of kan ontwikkelen, moet het volgens de VCB mogelijk zijn hiervoor werkzoekenden op te leiden. De VDAB kan als regisseur een coördinerende rol vervullen op dit vlak, terwijl private opleidingscentra een actorrol kunnen opnemen.

Tegelijk dreigen ook voor nieuwe beroepen, zoals BIM-gerichte beroepen en beroepen die te maken hebben met de realisatie en het beheer van slimme gebouwen, dergelijke blinde vlekken te ontstaan. Een bevraging van de VCB heeft uitgewezen dat bepaalde Vlaamse (hoge)scholen op dit vlak goed mee zijn, maar andere (schromelijk) tekort schieten.

2

BOUW ZOEKT WERKN

2 SAMENWERKEN IN BRUSSEL VIA CONSTRUCTIVITY

Sinds enkele jaren is één van de prioriteiten van de bouwsector de duurzame instroom in de bouwbanen, dit wil zeggen er voortdurend op toezien dat er voldoende gekwalificeerde personen zijn om aan de vraag naar arbeidskrachten van bedrijven te voldoen en er tegelijkertijd voor zorgen dat deze personen op de lange termijn kwaliteitsvolle banen kunnen behouden.

Begin 2017 is door de sociale partners een publiek-private samenwerking opgezet met als hoofddoel het vergroten van de duurzame werkgelegenheid in de bouwsector. Construcity organiseert informatie- en ondersteuningsactiviteiten voor opleiding en werkgelegenheid in de Brusselse bouwsector. Het gaat om een samenwerking tussen Actiris, Bruxelles Formation, de VDAB, Constructiv, de CBB-H, Sfpme-Efp en BRC Bouw.

Construcity is dan ook het aanspreekpunt voor de sector in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Adviseurs van de verschillende organisaties stemmen hun werking op elkaar af om een one-stop-shop te vormen, die een uitgebreide service aan bedrijven, werkzoekenden en studenten biedt.

3 BOUWEN AAN DE TOEKOMST VAN JONGEREN EN BOUWBEROEPEN IN WALLONIË

Heel het jaar 2019 lang heeft de CCW, samen met de bevoegde minister en Forem, gewerkt aan het terugdringen van het tekort aan arbeidskrachten in de bouw. Na een roadshow, georganiseerd door de CCW, en efficiënte communicatie werden er heel wat initiatieven ontplooid om krachtig die tekorten weg te werken en daardoor konden vele bedrijven nieuwe medewerkers werven. De effecten van de hervorming van het "PFI" (het Plan Formation Insertion) zijn ook geëvalueerd om werkzoekenden actief te heroriënteren naar sectoren die op zoek zijn naar arbeidskrachten.

De CCW houdt ook permanent contact met Forem om de screening van werkzoekenden en de dienstverlening aan bedrijven te verbeteren. Tot slot werkt de CCW in samenwerking met Forem, IFAPME en haar belangrijkste sectorale partners verder aan het opwaarderen van de bouwberoepen met de promotiecampagne bij jongeren met de slagzin "Je construis mon avenir".

Kernwoorden

Krappe arbeidsmarkt
detachering
technische profielen
nieuwe bouwberoepen
vrouw in de bouw

Op demografisch vlak is er de afgelopen jaren al heel wat veranderd in ons land. Zo zijn er meer singles, meer eenoudergezinnen en meer ouderen die nog zo veel mogelijk zelfstandig willen blijven leven. Bovendien zullen die tendensen ook de komende jaren alleen maar in sterkte toenemen. De bouwsector zal hierop steeds meer moeten inspelen. De klassieke gezinswoning zal minder in trek zijn, terwijl andere woonvormen aan populariteit zullen winnen.

3

**DEMOGRAFIE
EN NIEUWE
WOONVORMEN**

3

DEMOGRAFIE EN NIEU

Evoluties en perspectieven

1 MEER SINGLES EN EENOUDERGEZINNEN

België telde begin 2019 exact 4.948.398 huishoudens, zo blijkt uit cijfers van het Belgische statistiekbureau Statbel, op basis van de bevolkingsgegevens van 1 januari 2019. Daarbij waren er 1.718.738 huishoudens die slechts uit één persoon bestaan. De alleenwonenden zijn daarmee goed voor 34,7% van het aantal huishoudens in ons land. De in totaal 489.175 alleenstaande ouders vertegenwoordigen dan weer 9,9% van de Belgische huishoudens.

In absolute cijfers gaat het om een opvallende stijging in vergelijking met twintig jaar geleden. In 1999 waren alleenwonenden en alleenstaande ouders samen nog goed voor 1.663.925 huishoudens (39 procent). In 20 jaar tijd zijn er dus 543.988 bij gekomen. In totaal vertegenwoordigen de alleenwonenden en de alleenstaande ouders nu 44,6% van alle Belgische huishoudens.

2 MEER SENIOREN

Op 1 januari 2019 waren er volgens statistiekbureau Statbel 2.165.300 65-plussers in ons land, goed voor een aandeel van 18,9%. Ter vergelijking: de 0- tot 17-jarigen vertegenwoordigen 20,2% van alle inwoners in dit land, terwijl de leeftijdscategorie 18-64 jaar 60,9% vertegenwoordigt.

Tegelijk met de toenemende vergrijzing in België, neemt ook de levensverwachting bij de geboorte toe. Van 1998 tot 2018 is ze met 4 jaar toegenomen van 77,5 tot 81,5 jaar, of een toename van de levens-

WE WOONVORMEN

verwachting van gemiddeld 2,3 maanden per jaar gedurende 21 jaar.

België vergrijsst en zal, volgens Statbel, vanaf 2040 2,5 personen op arbeidsleeftijd voor één 67-plusser tellen. Naast de houdbaarheid van de overheidsfinanciën brengt een vergrijzende bevolking nieuwe uitdagingen met zich mee op het gebied van mobiliteit, levenskwaliteit, gezondheidszorg en natuurlijk ook huisvesting.

18,9 %

is het aandeel van 65-plussers op de totale bevolking van ons land

Kangoeroewonen vooral 'in' bij jongere generaties

Wanneer gezinnen samenwonen in dezelfde woningen, doen ze aan kangoeroewonen. Vaak wordt dit type van wonen gebruikt om dikwijls zorgbehoevende ouders op te vangen en te ondersteunen door ze een aparte woonentiteit te geven binnen de bestaande woonst of door deze woning uit te breiden.

Uit iVox-onderzoek, besteld door de Confederatie Bouw, blijkt dat 1/5 van alle respondenten (22%) open staat voor het kangoeroewonen. Opvallend hierbij is dat de jongere generaties positiever staan tegenover deze woonvorm: bij de 25-34-jarigen (27,3%) en de 35-54-jarigen (23,5%) ligt de interesse stukken hoger dan bij de 55-plussers (13,3%). De belangstelling ligt ook hoger in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (26,7%) dan in Vlaanderen (24,5%) en Wallonië (17,1%).

3

DEMOGRAFIE EN NIEU

Stijgende interesse in assistentiewoningen

De Confederatie Bouw liet het onderzoeksbureau iVox begin 2020 een onderzoek uitvoeren waaraan 1.000 Belgen tussen 25 en 75 jaar hebben deelgenomen. Centraal hierbij stonden de ervaringen, interesses en verwachtingen van de consument ten opzichte van koop-, bouw- en renovatieprojecten.

Uit dat onderzoek bleek dat 28% van alle personen die deelnamen aan het onderzoek interesse heeft in een assistentiewoning. Voorheen werd vooral de term 'ser-

viceflat' gebruikt. Het gaat om een woonvorm specifiek voor ouderen die nog zelfstandig kunnen wonen en op zich geen permanente verzorging of continu toezicht nodig hebben. Er is een pakket aan mogelijke diensten aanwezig (zoals verpleging, maaltijden, poetshulp, ...). Vaak is er sprake van een groep assistentiewoningen, verdeeld over één of meerdere gebouwen. De gebruikers ervan zijn 65 jaar of ouder.

Er zijn regionale verschillen in de belangstelling voor zulke assistentiewoningen: in Vlaanderen heeft 30,7% interesse, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 29,3% en in Wallonië slechts 23,1%. De antwoorden op basis van leeftijdsgroepen komen meer overeen met wat we verwacht hadden. Slechts 19,6% van de 25- tot 34-jarigen toont interesse in dit type woning, terwijl dat aantal merkkelijk hoger ligt bij de 35-54-jarigen (28,4%) en de 55- tot 75-jarigen (35,9%).

28%

van de ondervraagden heeft belangstelling voor assistentiewoningen.

WE WOONVORMEN

Compacter wonen in een 'tiny house'

De zogenoemde 'tiny houses' kennen een stevige opmars in ons land. Het concept, namelijk wonen in een compacte wooneenheid, maar toch met alle comfort, kwam overgewaaid uit de Verenigde Staten. Het is met andere woorden een antwoord op de stevige toename van het aantal singles. Met een 'tiny house' beschikken ze over een eigen woonst tegen een bescheiden prijs. De woonbare oppervlakte van zo'n huis bedraagt meestal zo'n 20 m².

Er is wel een nadeel aan verbonden: de Belgische wetgeving is vaag wanneer het om 'tiny houses' gaat. Het concept komt niet voor in onze wetgeving.

Wat meteen opvalt in het onderzoek van iVox is dat de jongste generatie, dus de 25- tot 34-jarigen, het meest enthousiast is (24,9%) over zulke miniwoningen, gevolgd door de 35- tot 54-jarigen (21,7%). De oudere generatie (55-75 jaar) is met 13% beduidend minder geïnteresseerd in 'tiny houses'. Opmerkelijk ook: de grote interesse in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (37,2%), nagenoeg dubbel zoveel als in Vlaanderen (19,5%) en Wallonië (16,4%). Over alle respondenten heen staat 20,4% open voor dit type huisje.

Over alle respondenten heen staat

20,4%

open voor dit type huisje.

3

DEMOGRAFIE EN NIEU

Woningen met gemeenschappelijke en gedeelde ruimtes wekken belangstelling

23% van de Belgen heeft interesse in woningen met gemeenschappelijke ruimtes, zoals de tuin, de wasruimte, de ontvangstruimte, ... en 21% in woningen met gedeelde ruimtes en/of uitrusting, zoals bijvoorbeeld de droogkast of de grasmaaier, zo blijkt uit onderzoek van iVox uitgevoerd voor de Confederatie Bouw.

Ook dat is het gevolg van demografische evoluties die het komende decennium niets aan kracht ingeboet zullen hebben. Die aanpassingen zullen ook op de bouw een grote invloed hebben en leiden tot nieuwe woonvormen.

Traditionele woonvormen blijven populair

Op het vlak van wonen is, zo geeft de studie van iVox aan, de Belg eerder klassiek. 85% van de Belgen is eigenaar, 67% woont in een huis en 33% in een appartement of studio, 57% woont in een viergevelwoning en 66% beschikt over een tuin. Toch blijkt uit diezelfde studie dat de Belg nieuwe woonvormen zeker niet ongenegen is. Gemiddeld 3 op de 10 Belgen hebben er nu al interesse voor, een aantal dat aan het eind van dit decennium ferm gestegen zal zijn.

85%

van de respondenten
is eigenaar.

WE WOONVORMEN

Korte blik op de regio's

1 NAAR EEN LEEFBARE VERDICHTING IN VLAANDEREN

68% van de nieuwe woonprojecten in Vlaanderen wordt vandaag gerealiseerd op oude sites. Die nieuwe flats en woningen nemen geen extra ruimte in. Elke gesloopte woning wordt in Vlaanderen vervangen door gemiddeld 2,2 wooneenheden. Op die manier draagt ook sloop bij tot de verdichting die de Vlaamse regering wil. Sinds 2011 zit de bouw van flats in de lift en de laatste jaren is meer dan 60% van de bouwvergunningen bestemd voor flats.

De toename van de appartementsbouw in Vlaanderen wordt onder meer gedreven door een shift in de gezinssamenstelling. Het aandeel van de eenpersoonshuishoudens stijgt continu terwijl de bestaande huizenvoorraad is afgestemd op wooneenheden voor grotere gezinnen. Dit leidt tot een sterke vraag naar compactere betaalbare woonegelegenheden. Niet alleen grote steden maar ook kleinere gemeenten worden in Vlaanderen geconfronteerd met een toegenomen vraag naar appartementen.

Bij stedenbouwkundig beleid wordt gestreefd naar het afremmen van bebouwing in het buitengebied. De VCB pleit integendeel voor een gedifferentieerd en tegelijk voor een kwaliteitsvol bijkomend ruimtebeslag. Veel gezinnen vinden nog altijd hun gading niet in stads- en dorpskernen. Jonge gezinnen blijven integendeel de steden verlaten en kiezen nog steeds resoluut voor een rustigere woonomgeving. Extra investeringen in een kwaliteitsvollere en tegelijk betaalbare woonomgeving zijn essentieel om de aantrekkingskracht van stads- en dorpskernen te verhogen. De aandacht voor publieke ruimte wordt daarbij des te belangrijker omdat de woonruimtes er kleiner worden.

3

DEMOGRAFIE EN NIEU

De stijging van het aantal gezinnen en hun verdunning vergen een doordacht verdichtingsbeleid. Overheden moeten daarmee rekening houden bij het ontwerpen van plannen voor ruimtegebruik. Met een starre betonstop zullen zij de extra noden aan mobiliteit, hernieuwbare energie en waterbescherming niet kunnen opvangen. Om dit uitgangspunt met nieuwe 'facts and figures' te ondersteunen, heeft de VCB de blog ruimtevoormensen.be uitgebouwd.

2 ONDERBROKEN BEVOLKINGSGROEI IN BRUSSEL SINDS 1996

Uit de laatste analyses van het BISA blijkt dat de bevolking van het Brussels Gewest op 1 januari 2019 meer dan 1,2 miljoen inwoners telt. Deze bevolkingsgroei, die sinds 1996 ononderbroken voortduurt, doet de behoefte aan huisvesting en alle diensten (school-, ziekenhuis- en vrijetijdsvoorzieningen, enz.) voortdurend toenemen.

Deze groei is de grootste van het land met een relatieve toename van +0,8% tegenover +0,6% voor Vlaan-

WE WOONVORMEN

deren en +0,3% voor Wallonië. Met 551.243 gezinnen is de gemiddelde grootte van de particuliere gezinnen 2,17 personen. Door haar aanwezigheid in verschillende organen zoals de Gewestelijke Ontwikkelingscommissie werkt de CBB-H actief aan het omzetten van deze demografische uitdagingen in ontwikkelingsmogelijkheden voor de bouwsector.

3 DEMOGRAFIE LEIDT TOT MEER APPARTEMENTEN IN WALLONIË

Tussen 2020 en 2030 voorspellen de Waalse demografische vooruitzichten een gemiddelde groei van 8.500 nieuwe gezinnen per jaar. Opgemerkt moet worden dat de groei van het aantal gezinnen in combinatie met de afname van hun grootte en de verminderde koopkracht ten opzichte van de stijgende bouwkosten tot uiting komt in een groei van het aandeel van de appartementen (50% nu, tegen 30% aan het begin van de jaren 2000) in de totale jaarlijkse woningproductie in Wallonië. De evolutie van de markt betekent dat er kleiner en dichter moet worden gebouwd, maar dat er ook rekening moet worden gehouden met de rol van de investeerders bij de ontwikkeling van bouwprojecten.

Kernwoorden

Assistentiewoning
kangoeroewoning
tiny house
woning delen

Woningen en gebouwen zijn in ons land verantwoordelijk voor 40% van de CO₂-uitstoot. Driekwart van de woningen dateert van voor 1985, toen er nog geen energienormen opgelegd werden. Woningen en gebouwen zijn met andere woorden stevige vervuilers. Onze sector kan daar verandering in brengen, maar kan dat niet alleen. De beleidsmakers moeten meewillen. Daarom schuift de Confederatie Bouw op federaal vlak een aantal noodzakelijke maatregelen naar voren om de schadelijke uitstoot van koolstofdioxide te verminderen. Op die manier hebben we aan het eind van dit decennium een merkelijk energiezuiniger woning- en gebouwenbestand.

4

**MILIEU: GROTE
VERVUILER MET
KANT-EN-KLARE
OPLOSSINGEN**

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

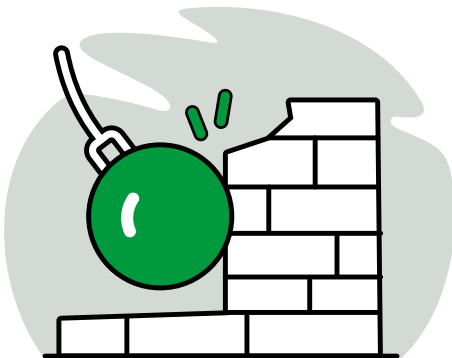

Politieke keuzes voor een ecovriendelijke bouw

1 BTW-VERLAGING OP SLOOP EN HEROPBOUW

Veel oude woningen scoren dermate slecht qua energieprestaties en qua voldoen aan de verwachtingen, dat het veel meer loont om ze volledig af te breken en er een nieuwe woning op te bouwen die beantwoordt aan alle energienormen. Bij renovatie moet er aan geen enkele energiestandaard worden beantwoord, bij nieuwbouw is dat wel het geval. Het is met andere woorden bijzonder nuttig om sloop en heropbouw aan te moedigen waar dat noodzakelijk is. Op dit moment bedraagt het btw-tarief voor sloop en heropbouw 21% in ons land, tenzij in 32 stedelijke centra waar het btw-tarief 6% bedraagt. De Confederatie Bouw vraagt om die maatregel op het hele grondgebied in te voeren en niet te beperken tot een aantal gebieden. Daarnaast willen we ook dat deze maatregel wordt uitgebreid tot de aankoop van woningen die na sloop worden gebouwd. Daardoor zouden eigenaars niet meer sowieso voor renovatie kiezen omdat sloop en heropbouw hen nu te duur uitkomt rekening houdend met de btw. Een nieuwbouwwoning, te koop gesteld na sloop-heropbouw, zou hierdoor goedkoper

worden en de kandidaatkopers zouden dan minder geneigd zijn om een oude bestaande woning te kopen, die energie vreet.

2 ENERGETISCHE RENOVATIE PROMOTEN ALS ÉÉN VAN DE MEEST RENDABELE BELEGGINGSVORMEN

Investerings in energetische renovatie hebben een korte terugverdientijd, ze leveren dus snel op. Daarom is er een brede campagne nodig die de hoge rendabiliteit van een reeks energie-investeringen in de verf zet. Deze rendabiliteit ligt immers hoger dan wat de meeste beleggingen bieden en dan intrestvoeten die ontleners krijgen om deze vorm van renovatie te financieren.

3 FINANCIERING ENERGETISCHE RENOVATIE VERGEMAKKELIJKEN

Wie een woning aankoopt, gebruikt het ontleende krediet vaak helemaal om de aankoop van het goed te financieren. Pijnlijk gevolg: er blijven geen beschikbare financiële middelen over om aan energetische renovatie te doen. Daarom moet de ontleningscapaciteit van de kopers uitgebreid kunnen worden. Dat kan door groene rentevoeten toe te passen, zoals Europa overigens aanbeveelt, maar ook door de toepassing van de regels waarbij de waarde van de woning na de energetische renovatie in acht wordt genomen of nog door de toepassing van het principe 'loan + energy to income' in plaats van 'loan to income'. Bij dat principe wordt de impact van de energiefactuur geïntegreerd in de terugbetalingscapaciteit. Zo wordt het dan makkelijker om te voldoen aan de financieringsvoorwaarden voor een energetische renovatie omdat die de terugbetalingscapaciteit verhoogt.

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

4 DERDE BETALER PROMOTEN

Soms hebben eigenaars geen tijd, geen kennis of geen financiële middelen om aan een proces van energetische renovatie te beginnen. Dan kan een derde betaler soelaas bieden. Die biedt de eigenaar de kans om de werken te laten uitvoeren en te laten financieren door een derde partij, rekening houdend met een perspectief van voldoende rendabiliteit. Deze formule waarbij de werken worden gefinancierd door de lagere energiefactuur is ideaal voor een groot aantal situaties, ook voor mede-eigendom en huur.

5 GEEN HERZIENING VAN HET KADASTRAAL INKOMEN

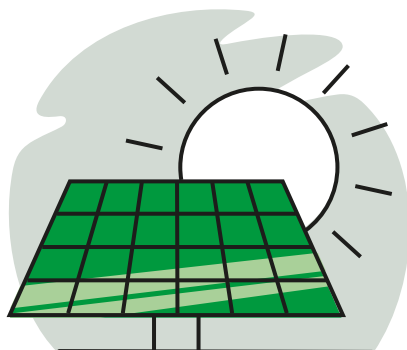
Om vertrouwen ten opzichte van het belang van een energetische renovatie te creëren, moet het vermeldbaar zijn dat een dergelijke actie leidt tot een herziening van het kadastraal inkomen en dus tot een verhoging van de woonfiscaliteit. Het is nodig om de immunititeit van het kadastraal inkomen (KI) ten opzichte van dergelijke ingrepen te garanderen.

6 EEN VERTROUWENSKADER VOOR DE RENDABILITEIT VAN ENERGETISCHE RENOVATIES

Om voor vertrouwen te zorgen in het belang van een energetische renovatie, is een referentiekader nodig voor de effectiviteit van dergelijke acties. Alleen zo'n kader zal ervoor zorgen dat de investeerders de verbintenis aangaan, in het bijzonder de financiële partner en de partijen die van een derdebetalersregeling gebruik maken.

Op websites zoals energiesparen.be en energieplus.be vindt men al een basis voor zo'n kader. Op de eerste website kan de winst berekend worden voor een reeks ingrepen, terwijl de tweede website rekenmodules aanbiedt samen met heel wat informatie die deel moeten uitmaken van een referentiekader. Volgens de Confederatie Bouw is het de verantwoordelijkheid van de overheid (in samenwerking met de sector) om een dergelijk referentiekader te verstrekken dat is afgestemd op de behoeften van de gebruikers. Zij kunnen op die manier snel zien wat diverse energetische ingrepen hen kosten én opleveren. Zo'n referentiekader zorgt ook voor vertrouwen, niet alleen bij de investeerder, maar ook bij de financiële partner (banken, derde betaler, ...).

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

Evoluties in het voordeel van een ecoverantwoordelijke bouw

1 EPB-REGLEMENTERINGEN

Sinds de invoering van de thermische regelgeving in de verschillende gewesten, is de energieprestatie van de gebouwschil en ook van de technische installaties van nieuwe gebouwen niet gestopt met toenemen. Terwijl in 1985 slechts enkele centimeters isolatie in muren of daken volstonden, is het tegenwoordig niet ongebruikelijk om isolatiediktes van meer dan 20 cm te leveren.

Vandaag de dag wordt er ook bijzonder veel belang gehecht aan de luchtdichtheid van de schil, aan de ventilatie van de ruimtes, maar ook aan de prestaties van de technische installaties en iets nieuws, het gebruik van hernieuwbare energie voor de productie van elektriciteit, warm water of zelfs voor verwarming door het gebruik van al dan niet aan geothermische energie gekoppelde warmtepompen. De invoering van de EPB-reglementeringen (sinds 2006) is zeker een zeer belangrijke drijfveer geweest. Vandaag de dag ligt de nadruk steeds meer op de energieprestaties en de trend zal naar verwachting toenemen met de toekomstige regelgeving.

Het is tegenwoordig
niet ongebruikelijk om
isolatiediktes te leveren
van meer dan

20cm

2 BURGERS HEBBEN MEER INTERESSE VOOR DE ENERGIEPRESTATIES EN DUURZAME MATERIALEN.

Onderzoeksbureau iVox hield naar aanleiding van het BouwForum 2020 een uitgebreid onderzoek bij Belgen van 25 tot 75 jaar. Bij het aankopen, bouwen of verbouwen vindt 88% van de respondenten de energieprestaties heel belangrijk. Enkel comfort (93%), gebruiksvriendelijkheid (92%) en de mate van onderhoud (89%) doen beter.

Van alle consumenten die een woning kopen, is 49% van plan om deze te renoveren om de energieprestaties te verbeteren. 28% zowel energetisch als niet-energetisch, 11% louter energetisch en 10% louter niet-energetisch. De helft van de geplande renovatieprojecten betreft isolatiewerken.

77% van de Belgen die bouwen of renoveren, vindt dan weer het gebruik van duurzame materialen erg belangrijk.

3 SMART BUILDINGS EN SMART DISTRICTS HELPEN IN DE STRIJD TEGEN DE OPWARMING VAN HET KLIMAAT

De Smart Buildings en Smart Districts, die al in het vorige hoofdstuk belicht werden, kunnen een belangrijke rol spelen bij het tegengaan van de klimaatopwarming. Ze worden zeker ingeschakeld om nieuwe diensten te ontwikkelen voor de bewoners en om bepaalde hulpbronnen efficiënter te beheren, zoals de hernieuwbare energiebronnen, het opvangen van regenwater, ...

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

4 AANTAL BELANGRIJKE TECHNISCHE ONTWIKKELINGEN OM WONINGEN MILIEUVRIENDELIJKER TE MAKEN

Er hebben zich al opmerkelijke ontwikkelingen voltrokken om woningen milieuvriendelijker te maken. Deze evoluties zullen de komende jaren nog aan belang winnen.

Verwarming

Op het gebied van verwarming betreft de belangrijkste technische ontwikkeling het gebruik van lage-temperatuurverwarming via vloerverwarming of wandverwarming. Dat type verwarming is perfect geschikt voor condensatietetels, maar ook voor meer innovatieve systemen zoals warmtepompen, al dan niet gekoppeld aan geothermische energie.

Ventilatie

Ook op het vlak van ventilatie zijn er opmerkelijke technische ontwikkelingen. Denken we maar aan een vraaggestuurd ventilatiesysteem waarbij het ventilatiedebiet van elke ruimte wordt geregeld op basis van bijvoorbeeld het vochtigheidsniveau of de concentratie van schadelijke stoffen. Dat maakt het mogelijk om niet te ventileren als het niet nodig is en in plaats daarvan meer te ventileren in bepaalde ruimtes. Er komen ook onafhankelijke units op de markt die het mogelijk maken om een ruimte individueel en efficiënt te ventileren.

Sanitair

Daarnaast springen ook technische ontwikkelingen in het oog wat sanitaire voorzieningen betreft. Die laten bijvoorbeeld toe dat de productie van warm water veel meer in overeenstemming verloopt met het werkelijke verbruik. Dat leidt tot aanzienlijke besparingen. Bovendien worden systemen voor het terugwinnen van warmte uit afvalwater (bijvoorbeeld uit douches) geleidelijk aan ontwikkeld. Hierdoor wordt een deel van de warmte van het water dat normaal gesproken in het riool zou worden geloosd, teruggevoerd.

LER MET KANT-EN-KLARE

Isolatie

Isolatie is ook een groeiend vakgebied. Er worden nu materialen gebruikt met een zeer hoog isolerend vermogen, zoals nanomaterialen, aerogels of vacuümisolatie. Deze isolatiematerialen kunnen tot 3 keer de prestatie van de huidige isolatiematerialen bereiken. Ze worden momenteel nog weinig gebruikt vanwege hun hogere kosten, maar ze kunnen nu wel al een oplossing zijn als er bijvoorbeeld weinig ruimte is om isolatie aan te brengen (renovatie van oude balkons, bijvoorbeeld). Ook vacuümbeglazing wordt momenteel ontwikkeld. Deze beglazing bereikt een energieprestatie die ongeveer 30% hoger ligt dan driedubbele beglazing en met een dikte van minder dan 1 cm, wat nieuwe perspectieven opent, vooral bij renovatie.

De ware uitdaging: hernieuwbare energie kunnen opslaan

Hoewel hernieuwbare energiebronnen overvloedig en theoretisch voldoende zijn, schommelt het aanbod van deze bronnen toch. Er worden momenteel batterijen ontwikkeld voor de opslag van de elektriciteit die door fotovoltaïsche installaties wordt geproduceerd, maar er zijn ook andere systemen, zoals thermische opslag in de massa van het gebouw of in water. Het staat echter vast dat deze systemen het momenteel niet mogelijk maken om de tekortkomingen van de natuur (gebrek aan wind, afwezigheid van zon, enz.) te compenseren en dat er nog grote vooruitgang moet worden geboekt om ons minder afhankelijk te maken van de huidige energieproductie.

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

En op regionaal vlak?

1 ENERGIEZUINIGERE WONINGEN EN ALTERNATIEVE AFBETALINGSMETHODEN IN VLAANDEREN

Uit het recentste EPB-cijferrapport van 2006 tot 2020 is gebleken dat voor bouwvergunningen die in 2018 werden aangevraagd, het gemiddelde E-peil bij de Vlaamse huizen al E19 bedroeg terwijl de maximale eis dan nog op E40 lag. Het gemiddelde E-peil bleef bij appartementsbouw hoger dan bij de huizen, maar was toch ook naar gemiddeld E34 gedaald voor het aanvraagjaar 2017.

Een andere opvallende trend die in dit rapport tot uiting kwam, is de keuze voor hernieuwbare energie in bijna alle nieuwbouwwoningen in Vlaanderen. In 2006 koos amper 4% voor hernieuwbare energie. Dit steeg naar 53% in 2014, 76% in 2017 en 95% in 2018. Voor het aanvraagjaar 2017 koos 72% voor fotovoltaïsche zonnepanelen en bijna 20% voor een warmtepomp, maar amper 2% voor een zonneboiler. Verder valt op dat fotovoltaïsche zonnepanelen steeds vaker worden gecombineerd met een warmtepomp (17% in 2017 en 22% in 2018).

Woningen die een ingrijpende energetische renovatie ondergaan, moeten vanaf 2020 een E-peil van 70 behalen en moesten tot 2019 een E-peil van 90 behalen. Ongeveer een kwart van de vergunningsplichtige renovaties zijn ingrijpende energetische renovaties. Ook hier bestaat een duidelijke trend om onder de verplichte E-peileis te duiken. Voor bouwaanvragen in 2017 bedroeg het E-peil gemiddeld 56 voor huizen en 61 voor appartementen. Maar bij energetische renovaties valt wel op dat 2/3 er niet voor kiest om hernieuwbare energie te plaatsen.

LER MET KANT-EN-KLARE

Ruimere toepassing van ESCO-charter

De essentie van een ESCO-overeenkomst bestaat erin dat de ESCO (Energy Service Company) een energiebesparend project uitvoert, maar die investering zelf financiert. Deze investering maakt een drastische daling van energieverbruik en -factuur mogelijk. Door het verminderen van de gebruikskosten betaalt de klant vervolgens de nieuwe installatie af. Nadat ze is afbetaald, wordt de klant er volledig eigenaar van en geniet hij verder van de energiebesparing en de lagere energiefactuur.

Begin 2020 liepen er
8 Vlaamse EPC-contracten
voor een geraamde
investeringswaarde van

7,8
miljoen euro

Al de ministers van de vorige Vlaamse regering hebben nog in 2019 het ESCO-charter ondertekend dat de VCB samen met het Vlaams Energiebedrijf (VEB) heeft uitgewerkt. Het in december 2019 goedgekeurde Vlaams energie- en klimaatplan bevat de aanbeveling dat het VEB prestatiecontracten met financieringsoplossingen (Energy Performance Contracting of EPC) verder moet ontwikkelen in lijn met het charter dat met de VCB werd opgemaakt.

De nieuwe Vlaamse regering wil op diverse domeinen gebruik maken van ESCO's, meer in het bijzonder voor schoolgebouwen en zorginstellingen. Daarnaast is het belangrijk het ESCO-charter te promoten bij de lokale besturen. In het kader van de burgemeesterconvenanten willen zij vooral werken aan het energiezuiniger maken van hun eigen gebouwen. ESCO's vormen daartoe een belangrijk instrument.

De Vlaamse regering meldde begin 2020 dat er toen 8 Vlaamse EPC-contracten liepen voor een geraamde investeringswaarde van 7,8 miljoen euro en dat daarnaast nog een 20-tal contracten in de maak waren. Een belangrijke randbemerking van de VCB is wel dat het gebruik van het ESCO-instrument open moet staan voor alle Vlaamse installatiebedrijven en niet alleen voor een paar energiebedrijven.

4

MILIEU: GROTE VERVUI OPLOSSINGEN

2 RENOVATIESTRATEGIE EN GEWESTELIJK PROGRAMMA VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE IN BRUSSEL

De planeet als geheel en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het bijzonder krijgen te maken met klimaatverandering en veranderingen in het leefmilieu. De gebeurtenissen van de afgelopen maanden laten zien dat het huidige bedrijfsmodel moet worden heroverwogen om bepaalde elementen weer onder controle te krijgen.

In Brussel hebben de "Renovatiestrategie" en het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie tot doel de mensen weer in het middelpunt van de belangstelling te plaatsen door iedereen in staat te stellen in efficiëntere en comfortabelere gebouwen te wonen. Om daarin te slagen, is de bouwsector onmisbaar! Daarom werkt de CBB-H, dankzij de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aan de economische transitie van de sector via de cel Energie-Leefmilieu en de cel Circulaire Economie en het Platform Hergebruik.

Kernwoorden

CO₂
energetische renovatie
derde betaler
sloop en heropbouw
isolatie
hernieuwbare energie
ventilatie
verwarming
EPB

3 CIRCULAIR EN ENERGIE-EFFICIËNT WALLONIË

Onder impuls van de CCW behoren de circulaire economie en de energierenovatie tot de belangrijkste krachtlijnen van de Gewestelijke Beleidsverklaring van de nieuwe Waalse regering (2019-2024). De ontwikkeling van een circulair en energie-efficiënt Wallonië heeft een ware economische hefboomwerking voor het gewest en zal de bouwsector in staat stellen zijn overgang naar duurzaam bouwen voort te zetten en tegelijkertijd een aanzienlijk aantal lokale banen te genereren.

LER MET KANT-EN-KLARE

Op dit moment bedraagt het btw-tarief voor sloop en heropbouw 21% in ons land, tenzij in 32 stedelijke centra waar het btw-tarief 6% bedraagt. De Confederatie Bouw vraagt om die maatregel over heel België in te voeren en niet te beperken tot een aantal gebieden. Daarnaast willen we ook dat deze maatregel wordt uitgebreid tot de aankoop van woningen die na sloop worden gebouwd.

Daardoor zouden consumenten niet meer sowieso voor renovatie kiezen omdat sloop en heropbouw hen nu te duur uitkomt qua btw.

Ons land hinkt fel achterop qua prestaties van zijn infrastructuur. De investeringsgraad van de verschillende overheden blijft maar dalen. Tussen 2020 en 2030 is met andere woorden een enorme inhaalbeweging nodig opdat ons openbaar domein (overheidsgebouwen, wegen, spoorwegen, waterwegen, ...) de vergelijking met onze buurlanden zou kunnen doorstaan. De bouwbedrijven zijn bij deze inspanning uiteraard bondgenoten en hebben de vakkennis om ze tot een goed einde te brengen.

5

**INVESTERINGEN
NODIG IN
INFRASTRUCTUUR**

5

INVESTERINGEN NODIG

Investeringsassen

1 CORONACRISIS MAG GEEN REM ZETTEN OP GEPLANDE INVESTERINGEN

De economische vooruitzichten op korte termijn ogen bijzonder somber in volle coronacrisis. Toch zal die verwachte daling volgend jaar al helemaal goedgemaakt kunnen worden als er een terugkeer naar een normaal tempo van economische activiteit komt. Om uit de crisis te geraken, moet men zich zonder aarzeling houden aan het aanvankelijk geplande investeringsprogramma en moet het Pact voor Strategische Investerings, voorgesteld in september 2018, worden uitgevoerd. Op alle overheidsniveaus moet er een dynamisch investeringsbeleid gevoerd worden dat gericht is op mobiliteit, energierenovatie, waterbeheer en andere groeibevorderende projecten.

2 ONDERWIJSINFRASTRUCTUUR EN OVERHEIDSGEBOUWEN ENERGIEVRIENDELIJK MAKEN

Om overheidsgebouwen energie-efficiënter te maken via grondige renovaties is er een enveloppe van

17
miljard euro
nodig

In het Nationaal Pact voor Strategische Investerings wordt 3 à 4 miljard euro uitgetrokken voor het vernieuwen van onderwijsinfrastructuur van het basis-, middelbaar en hoger onderwijs. Verder is er een enveloppe van 17 miljard euro die gebruikt zal worden om overheidsgebouwen energie-efficiënter te maken via grondige renovaties. Beide investeringen betekenen goed nieuws, want werk, voor de bouwsector. Ze zullen de werkgelegenheid ondersteunen op het tempo van de uitvoering van dit plan.

G IN INFRASTRUCTUUR

3 MOBILITEIT WEER VLOT TREKKEN

In het Nationaal Pact voor Strategische Investerings staat verder nog dat het de bedoeling is om de mobiliteit weer vlot te trekken in ons land. Er is een budget van 22 tot 27 miljard voor mobiliteit en infrastructuurwerken voor de periode tot 2030 uitgetrokken. Gezien de vele, nodige aanpassings- en verbeteringswerken aan wegen, tunnels, bruggen en kunstwerken, is dat bedrag sowieso onvoldoende om de achterstand ten opzichte van onze buurlanden in te halen, die de laatste jaren wel investeerden in hun infrastructuur en mobiliteit. Bovendien stond ons land de laatste jaren laatste in de Europese rangschikking wat investeringen in transportinfrastructuur betreft, terwijl die essentieel zijn voor onze groei en welvaart.

Er is een budget van

22 tot 27
miljard

voor mobiliteit en infrastructuurwerken voor de periode tot 2030 uitgetrokken.

4 VOORTZETTING VAN GROTE PROJECTEN

In alle regio's zijn ook een aantal grootschalige projecten in opstartfase of aan de gang. Enkele voorbeelden: de Oosterweelverbinding, het Gewestelijk Expresnet (GEN), de sluis van Terneuzen, de tram in Luik. Die projecten zijn vanuit mobiliteitsoogpunt en voor onze aantrekkelijkheid onmisbaar en moeten de komende jaren absolute prioriteit krijgen.

5

INVESTERINGEN NODIG

Aanbevelingen voor overheidsopdrachten

1 ANDERE FINANCIERINGSVORMEN ZOEKEN

De financiële toestand van ons land was voor de coronacrisis al weinig rooskleurig en is er nu nog erger aan toe. Daarom moet er voor infrastructuurprojecten ook naar andere financieringsbronnen gezocht worden. Centraal daarbij: PPS of publiek-private samenwerking. Die benadering moet in België verder worden ontwikkeld met het oog op economische efficiëntie. PPS moet een echte alternatieve financieringsvorm zijn, waarbij de particuliere sector een bijdrage levert in een logica van return on investment.

2 STRENGE AANPAK VOOR OFFERTES MET ABNORMAAL LAGE PRIJZEN

Infrastructuurprojecten die het gevolg zijn van overheidsopdrachten ondervinden vaak moeilijkheden. Het gaat namelijk om werken in een sterk concurrentiële markt waar de prijs nog steeds zeer vaak het beslissende criterium is voor de gunning van de opdracht. Daarom is er een grondig onderzoek en een strengere aanpak van de offertes vanuit het oogpunt van abnormaal lage prijzen nodig. Een offerte die 15% lager is dan het gemiddelde van de prijzen van de ingediende offertes moet automatisch als een abnormaal lage offerte worden beschouwd en dus worden afgewezen.

G IN INFRASTRUCTUUR

3 PRIJS ALS ENIGE CRITERIUM? ZICHT OP TOTAALBEDRAG NODIG

Wanneer de prijs het enige criterium is, moeten alle ondernemingen in kennis gesteld worden van het totaalbedrag van alle offertes. Dat was vroeger mogelijk, maar nu niet meer. Tijd om deze mededeling weer in te voeren.

The logo consists of the letters 'PPS' in a bold, green, sans-serif font, centered within a light gray rounded square background.

moet een echte alternatieve
financieringsvorm zijn.

4 START WERKEN IN OVERLEG VASTLEGGEN

Nu legt de opdrachtgever de aanvangsdatum van de werkzaamheden vast. Dat vastleggen zou in onderling overleg moeten gebeuren, zodat er meer met de werkplanning van bouwbedrijven rekening kan worden gehouden.

5 SELECTIECRITERIA MOETEN OBJECTIEF EN GERECHTVAARDIG ZIJN

In bestekken opgenomen onredelijke selectiecriteria die verder gaan dan de erkenning moeten stevig veroordeeld worden. Dergelijke criteria zorgen er immers voor dat heel wat ondernemingen niet aan aanbestedingen kunnen deelnemen en dus eigenlijk van de markt worden gestoten.

5

INVESTERINGEN NODI

6 ONDERHANDELINGSPROCEDURE REGULEREN

De onderhandelingsprocedure wordt bij aanbestedingen steeds meer toegepast waardoor bouwondernemingen meer tijd en middelen moeten steken in de voorbereiding van hun offertes. Dat leidt tot een ondoorzichtige en dure procedure voor bedrijven. Daarom moeten er meer regels komen die voor meer transparantie en informatie zorgen. Ook een vergoeding voor de studiekosten voor bedrijven die van de procedure uitgesloten werden, moet mogelijk zijn.

Enkele gewestelijke initiatieven

1 VLAANDEREN INVESTEERT

Vlaams meerjareninvesteringsprogramma voorziet in investeringen

Aan het regeerakkoord van de nieuwe Vlaamse regering is een duidelijke meerjarenplanning voor de investeringen gekoppeld. De VCB juicht zo'n meerjarenplanning toe omdat zij over de jaren heen voor de sector een duidelijk toekomstperspectief biedt. Deze meerjarenplanning voorziet voor de periode 2020-2024 in 1,65 miljard euro extra investeringen met een bijzondere focus op mobiliteit en openbare werken (635 miljoen euro extra), scholenbouw (500 miljoen euro extra) en infrastructuur voor onderzoek en ontwikkeling (195 miljoen euro extra).

De VCB heeft intussen een gedetailleerd rapport over de geplande investeringen voor 2020 ontvangen. Daaruit blijkt dat de Vlaamse investeringen in totaal gaan stijgen van 6,05 miljard euro in de aangepaste begroting van 2019 tot 6,49 miljard euro in de oorspronkelijke begroting van 2020. De grootste investeringsposten hebben te maken met omgeving (2,7 miljard euro), mobiliteit en openbare werken

G IN INFRASTRUCTUUR

(1,7 miljard euro), onderwijs en vorming (850 miljoen euro), economie, wetenschap en innovatie (650 miljoen euro) en welzijn, volksgezondheid en gezin (400 miljoen euro). Het grote bedrag voor omgeving heeft voornamelijk te maken met de kredietverlening in het kader van sociale woningbouw.

De gemeenten krijgen tijdens de komende jaren 4,5 miljard euro extra van de Vlaamse regering, maar die regering kan de gemeenten er niet toe verplichten om de extra middelen te gebruiken voor investeringen. Intussen is al gebleken dat ook de 13 centrumgemeenten meer zullen investeren dan voorheen. De meerjarenplanning van de gemeenten toont aan in welke mate zij de extra middelen dan toch gaan aanwenden voor extra investeringen. De VCB is wel bevreesd dat de investeringen zullen te lijden hebben onder de extra uitgaven en de lagere inkomsten door de coronacrisis.

Charter over toepassing van alternatieve financiering en PPS

De nieuwe Vlaamse regering wil een investeringsregering zijn. Tijdens de komende regeerperiode staan diverse nieuwe grote projecten en programma's in de steigers. In het algemeen is de VCB van oordeel dat deze projecten grotendeels met reguliere investeringsmiddelen moeten worden gerealiseerd en slechts aanvullend via PPS-constructies.

De Vlaamse beleidsnota voor onderwijs spreekt onder meer over de voortzetting van de projectspecifieke DBFM-overeenkomsten, over de opstart van nieuwe DBFM-programma's op basis van de ervaringen met het programma Scholen van Morgen en over kleinschalige PPS-projecten. In de beleidsnota voor mobiliteit en openbare werken is bij de R4 Oost-West rond de Gentse haven uitdrukkelijk sprake van PPS.

De vorige Vlaamse regering heeft nog in het kader van het VBOC (Vlaams Bouwoverlegcomité) een

5

INVESTERINGEN NODI

PPS-charter goedgekeurd. De nieuwe regering heeft de principes van het PPS-charter bevestigd en wil vooral de klemtoon leggen op het tweede principe. Dit principe benadrukt het belang van een goede voorbereiding van investeringsprojecten. Het gaat hierbij niet alleen om het capteren van maatschappelijke noden, om het voldoende betrekken van stakeholders en om het identificeren van risico's, maar ook om de keuze van de optimale aanbestedings-, samenwerkings- en contractvorm tussen de partijen. PPS is maar één van de uitvoeringsmogelijkheden.

De VCB van haar kant wijst vooral op het vierde principe van het charter. Dit bepaalt dat de overheid een billijke vergoeding moet toekennen aan kandidaat-opdrachtnemers die een sterk uitgewerkte, kwaliteitsvolle en conforme offerte hebben ingediend maar de opdracht uiteindelijk niet binnen hebben gehaald.

2 MASSAAL INVESTEREN IN BRUSSELSE INFRASTRUCTUUR

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft jarenlang geleden onder een chronische onderinvestering in zijn infrastructuur. Massaal opnieuw investeren in infrastructuur, zichtbaar of onzichtbaar, is essentieel om de inwoners en gebruikers van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten volle te laten profiteren van het karakter en de mogelijkheden van Brussel.

Deze investeringen moeten niet alleen rekening houden met de effecten van "verborgen schulden", zoals de kosten voor ondergrondse voorzieningen en dan denken we bijvoorbeeld aan de riolen, maar het is ook essentieel om rekening te houden met de evolutie van onze samenleving. De coronacrisis laat zien dat zowel de maatschappij als de gewoontes van de mensen voortdurend veranderen. Het is daarom belangrijk om bij het doen van investeringen rekening te houden met deze veranderingen, maar ook en vooral om te overleggen met de actoren in het veld.

G IN INFRASTRUCTUUR

De CBB-H herinnert de overheid voortdurend aan de noodzaak om te investeren in de Brusselse infrastructuur en deze te onderhouden. Zij werkt ook aan het verbeteren van de voorspelbaarheid van deze overheidsinvesteringen op lange termijn door talrijke informatiesessies te houden met de verschillende grote openbare opdrachtgevers om bedrijven in staat te stellen de capaciteit voor het doen van deze investeringen op te bouwen.

3 WALLONIË INVESTEERT VEEL

2019 was een overgangsjaar tussen het infrastructuurplan 2016-2019 (€ 640 miljoen) en het mobiliteitsinfrastructuurplan 2019-2025 (€ 2 miljard). Toch moedigen we de overheden aan om een jaarlijkse minimumdrempel voor investeringen te bepalen om het onderhoud van het bestaande net te waarborgen dat een aanzienlijk openbaar patrimonium vormt en dat te weinig onderhoud kreeg tijdens de afgelopen 30 jaar. Het gaat er ook om dat de investeringscapaciteit van de gemeenten behouden blijft, terwijl de andere investeringsplannen van de Waalse regering worden voortgezet, naast het nieuwe Mobiliteitsinfrastructuurplan, met name het overgangsplaan 2020-2024 (€ 4 miljard), het ziekenhuisplan, het zwembadplan en het lichtplan 4.0.

Kernwoorden

Investeringspact
GEN
Oosterweel
PPS
aanbesteding
offerte

De filekilometers worden jaar na jaar langer en het openbaar vervoer biedt te weinig alternatieven en troeven om pendelaars van de weg te houden. Zoals in het vorige hoofdstuk over infrastructuur duidelijk vermeld werd, moet er een grote investeringsoperatie uitgevoerd worden om de mobiliteit weer vlot te trekken in ons land en klaar te stomen voor de uitdagingen van de toekomst.

6

**WERKEN AAN
DE MOBILITEIT
VAN MORGEN**

6

WERKEN AAN DE MOB

Bestaande infrastructuur is niet toekomstbestendig

Hoewel de technologie sterk evolueerde en het aantal voertuigen de afgelopen 40 jaar stevig toenam, is er qua wegen amper iets veranderd, toch vanuit gebruikerszijde. Dat is nu, mede dankzij de technologie, voor een stuk aan het keren. Grote trends, zoals klimaatverandering, duurzamere bouwmaterialen, bouwtechnieken en infrastructuur, zullen in de wegebouwsector leiden tot verbeteringen op milieuvlak.

Ook bepaalde technologische veranderingen, zoals geconnecteerde infrastructuur, slimme logistiek en communicatie van voertuig tot voertuig, zullen een impact hebben op de bouw van wegen. Tot slot zullen wegen ook anders aangewend worden: de gebruiker zal zijn gedrag moeten bijsturen, en er zal vaak betaald moeten worden voor het gebruik van bepaalde wegen.

Investeren in mobiliteit = investeren in economische groei

Mobiliteit en investeren in wegen en infrastructuur gaan hand in hand. Economen stellen zelfs dat investeren in infrastructuur een cruciale bijdrage levert aan economische groei. Zonder goed onderhouden wegen kan een economie niet floreren. Zeker onze economie die zwaar inzet op logistiek en export.

MILITEIT VAN MORGEN

➔ Nieuwe mobiliteitsnoden

De bevolking blijft toenemen en steden breiden uit. Zorgen voor veilige, gebruiksvriendelijke en betaalbare mobiliteit wordt de komende jaren één van de belangrijkste uitdagingen. Transportinfrastructuur zal ook de stijgende vrachtvolumes en de toenemende vraag naar snelle, betrouwbare en milieuvriendelijke mobiliteitsoplossingen moeten aankunnen.

➔ Mobiliteitsconsument beter informeren

Reizigers en pendelaars zullen in de toekomst meer gebruik maken van verschillende transportmiddelen. Ze zullen bijvoorbeeld eerst een stuk met de eigen wagen afleggen, om vervolgens het openbaar vervoer te gebruiken en tot slot, aangekomen in de buurt van de plaats van de bestemming, op een

deelfiets te stappen. Daarbij is het essentieel dat de mobiliteitsconsument accurate en betrouwbare informatie krijgt om de juiste keuze te maken over mogelijke routes en opties hierbij. Bovendien verwacht hij van begin tot einde een feilloze rit.

6

WERKEN AAN DE MOB

Inspelen op elektrische en autonome voertuigen

De komende jaren zullen elektronische en zelfrijdende voertuigen stevig aan belang winnen en op die manier een invloed hebben op het design van wegen allerhande. Mobiliteit zal de komende jaren vooral een domein zijn met constante evoluties en aanpassingen. Dat is het gevolg van de veranderende noden op het vlak van mobiliteit en de evoluerende verwachtingen van de consument.

Werken aan de snelwegen van morgen

Het internationaal studie-bureau ARUP heeft in een praktijkgericht onderzoek uitgetekend hoe de snelweg van de toekomst er gaat uitzien, rekening houdend met alle maatschappelijke en technologische uitdagingen en evoluties. Ook op deze snelweg, de 'highway of the future', zullen nieuwe technologieën nieuwe mogelijkheden creëren. Een concreet voorbeeld: een snelweg die zichzelf herstelt onder je auto, waardoor files als gevolg van wegwerkzaamheden meteen verleden tijd zijn. Of nog: temperatuurgevoelige wegmarkering die je waarschuwt

voor gladheid en voetpaden die voetstappen omzetten in elektriciteit.

Klimaatverandering, versredelijking, technologische innovatie, demografische verschuivingen en het veranderen van gedrag van reizigers zijn allemaal trends die een invloed hebben op de wegen van morgen. Een inzicht in deze trends is met andere woorden cruciaal als we de snelwegen 'futureproof' willen maken. Wat sowieso vaststaat, is dat wegeninfrastructuur energie-efficiënt en duurzaam wordt.

ILITEIT VAN MORGEN

Vanuit regionaal oogpunt

1 GEÏNTEGREERDE INVESTERINGSPROGRAMMA'S EN NIEUWE COMMUNICATIEMIDDELEN

Geïntegreerde programma's voor investeringen in mobiliteit

De Vlaamse beleidsnota over mobiliteit en openbare werken kondigt de inzet van Geïntegreerde Investeringsprogramma's (GIP's) aan om de investeringen gericht en efficiënter te plannen, met scherpe uitvoeringstermijnen en een betere afstemming op de doelstellingen en prioriteiten van het volledige beleidsdomein.

GIP's hebben volgens de beleidsnota ook als doel tot een betere onderlinge afstemming te komen voor de investeringen van de verschillende entiteiten. Bovendien zouden vervoerregio's en lokale besturen actiever bij de opmaak van de GIP's worden betrokken zodat steden en gemeenten hun eigen investeringen hierop beter kunnen afstemmen.

Maar tegelijk heeft de Vlaamse regering de VCB verzekerd dat de bedrijven van de betrokken subsectoren (waterbouwers, wegebouwers, installatie- en nuts-

6

WERKEN AAN DE MOB

bedrijven) ook met een GIP zicht blijven krijgen op de geplande werken voor hun subsector, waardoor zij hun uitvoeringscapaciteit hierop kunnen afstemmen.

Momenteel vervullen de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de nutsmaatschappijen in de GIP-cyclus nog geen vastgestelde rol. Maar de regering beklemtoonde dat verschillende entiteiten van het werkgebied MOW de planning voor de projecten wel degelijk zo goed mogelijk met de VMM en de nutsmaatschappijen afstemmen.

Mobiliteit in beweging

Het departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) heeft in 2019 voor de nieuwe Vlaamse regering een nota gepubliceerd met als titel 'Mobiliteit in beweging: 10 gamechangers voor mens, economie en klimaat'. De nota gaat uitdrukkelijk uit van een gelaagd netwerk van mobipunten en hubs. Voor het goederenvervoer past het departement dezelfde filosofie toe met gedeelde opslagvoorzieningen, terminals en transportmiddelen als uitgangspunt.

Het departement wil samen met lokale besturen en private spelers werk maken van de uitbouw van aantrekkelijke mobiliteitsdiensten binnen het 'mobility as a service'-concept. De rol van de overheid bestaat er dan vooral in de transparantie van de dataplatformen te garanderen en de interoperabiliteit van de verschillende dataplatformen te bewaken.

De nota van het departement gaat uitdrukkelijk in op de rol die mobiliteit kan vervullen om van Vlaanderen een gangmaker inzake innovatie te maken. In Vlaanderen lopen op het vlak van autonome voertuigen en geconnecteerde mobiliteit al een aantal pilootprojecten zoals onder meer testen met autonoom varen en rijden, platooning bij vrachtwagens, zelfrijdende pendelbusjes, enz. De nieuwe regering moet Vlaanderen positioneren als een proeftuin voor geconnecteerde

ILITEIT VAN MORGEN

en autonome voertuigen. Buiten de verdere uitbouw van het reeds bestaande dataplatform Mobiliteitsdata en het delen van gegevens met ontwikkelaars van apps, wil het departement meewerken aan een regelgeving die experimenten op dit vlak mogelijk maakt.

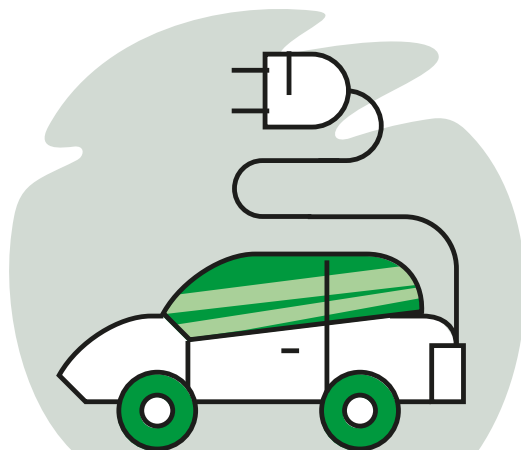
Nog een beleidsvoorstel van het departement betreft de uitrol van 5G-netwerken. Het komt erop aan netwerken uit te bouwen die op een efficiënte en effectieve manier zorgen voor datacommunicatie tussen vervoermiddelen onderling en hun omgeving, samen met de dataoperatoren. In dit verband denkt het departement ook aan de mogelijke inschakeling van het aanwezige glasvezelnetwerk van de Vlaamse overheid om tot een open 5G-netwerk langsheen de Vlaamse snelwegen te komen. Verder moet Vlaanderen marktleider in 'smart shipping' worden. Het departement MOW wil ook de waterweginfrastructuur klaar maken voor geautomatiseerde en autonome schepen.

6

WERKEN AAN DE MOB

2 OP ZOEK NAAR EEN EVENWICHT

Jaar na jaar wordt de mobiliteit en het gebruik van de openbare ruimte in Brussel steeds problematischer. De CBB-H is zich hiervan bewust en werkt actief aan dit thema. Hoewel we begrijpen dat het doel van het gewest is om zoveel mogelijk ruimte beschikbaar te stellen aan de bewoners, herinnert de CBB-H eraan dat voertuigen onmisbare werkinstrumenten zijn voor onze sector.

De CBB-H zet haar werkzaamheden ter vereenvoudiging van het OSIRIS-systeem dan ook voort en vraagt waar mogelijk afwijkingen van de vele nieuwe wetgevingen met betrekking tot de mobiliteit voor voertuigen die het gereedschap van de aannemers bevatten. De invoering van een parkeerkaart, die in het hele Brusselse Gewest geldig is, voor voertuigen van aannemers is daarvan een mooie illustratie.

Daarnaast werkt de CBB-H ook mee aan verschillende projecten om de logistiek op de bouwplaats te optimaliseren door middel van materiaal distributiecentra of optimalisatie van de leveringsketen.

ILITEIT VAN MORGEN

3 GROENE MOBILITEIT IN WALLONIË

"Groene" mobiliteit (stroom, waterstof, ...) is een fundamentele uitdaging voor de mobiliteit van morgen. Vervoer is een van de belangrijkste bronnen van broeikasgasemissies, met een voortdurende toename van het aantal voertuigen. "Groene" mobiliteit dient zich ook aan als een ideale aanvulling op hernieuwbare energie. Het wagenpark kan maximaal worden ingezet door onder andere de periodes in te korten waarin de productie van hernieuwbare energie geoptimaliseerd moet worden door het ontbreken van afzetmarkten. Om deze nieuwe vorm van mobiliteit optimaal te integreren, zal een modernisering van de transportinfrastructuur onmisbaar zijn. In het bijzonder zal het Waalse Gewest met meer openbare oplaadpunten moeten worden uitgerust. Deze ontwikkelingen passen ook in de wil van autobouwers om, op korte termijn, de markt te heroriënteren naar een aanbod van "groene" wagens.

Kernwoorden

Mobiliteitsplan
transportinfrastructuur
snelweg van morgen
elektrische auto
zelfrijdend voertuig

De bouw zit met een huizenhoog probleem: veel te weinig jongeren stromen door naar onze sector. De bouw heeft bij jongeren, vaak onterecht, het imago onveilig, uiterst zwaar en niet van deze tijd te zijn. Die negatieve beeldvorming kan nochtans regelrecht de vuilnisbak in, want de afgelopen jaren is de bouw een stuk veiliger en meer technologisch geworden, waardoor ook het werk heel wat aantrekkelijker is geworden. Het is en blijft onze taak als sectorfederatie om het imago uit te dragen dat de sector verdient, zodat jongeren, maar ook wie al wat ouder is, meer dan nu de stap zetten naar een beroep in de bouw.

7

**BOUW
AANTREKKELIJKER
MAKEN VOOR
JONGEREN**

7

BOUW AANTREKKELIJK VOOR JONGEREN

Duaal leren verdiepen en meer naar waarde schatten

In landen zoals Duitsland en Zwitserland volgt de meerderheid van de leerlingen een duaal leertraject. Bij ons is het systeem veel minder populair, ondanks recente inspanningen van de regionale regeringen op dat vlak. Toch kan duaal leren in ons land mooie resultaten voortbrengen: 80% van de afgestudeerde leerlingen heeft binnen de 6 maanden een job, terwijl 20 à 25% van hen binnen de 5 jaar met een eigen zaak start, waardoor duaal leren ook nog eens goed is voor het ondernemerschap in ons land.

Waar ligt het probleem dan? Veeleer bij de ouders die nog altijd willen dat hun kinderen voor een ASO-studierichting kiezen en, mocht dat niet lukken, opteren voor een technische studierichting (TSO). Beroepsonderwijs en duaal leren hebben bij de ouders, en dat zijn bij de keuze van een middelbare studierichting toch wel de 'decision makers', een slechte reputatie. Onterecht, dat spreekt, maar een mentaliteitswijziging bereik je niet snel.

Daarom moeten de Confederatie Bouw via haar gewestelijke afdelingen en de gewestregeringen een fervente promotor worden van duaal leren, met veel aandacht voor de 'best practices' en het aanbieden van meer dan voldoende stageplekken voor jongeren.

80%

van de afgestudeerde leerlingen heeft binnen de 6 maanden een job.

➔ **Bouwonderwijs stimuleren**

Het aantal leerlingen dat bouwonderwijs volgt, is al eventjes dalend in ons land. Nochtans is de uitstroom van dit type onderwijs, net als bij duaal onderwijs, van kapitaal belang voor de bouwsector die met een tekort aan nieuwe rekruten zit. De reden voor de dalende populariteit is dezelfde als bij het duaal leren, namelijk een imago probleem.

➔ **Het imago van de bouw verbeteren**

Het is aan de Confederatie Bouw, op al haar niveaus, om die negatieve perceptie over de bouw grondig bij te sturen. Dat doen we niet alleen door groots opgezette evenementen als de Open Wervendag, die samen met het evenement Digital Construction aantonen hoe bijdetijds onze sector is, maar ook door kleinere activiteiten als de Aedificas Foundation Awards, die inzoomen op het maatschappelijk verantwoord ondernemen van bouwbedrijven. Verder is er nog onze preventiecampagne www.safetymypriority.be die van veiligheid een absolute

topprioriteit heeft gemaakt in onze sector en tot doel heeft om ons land bij de best presterende landen qua arbeidsongevallen in de bouw te plaatsen. Tot slot moet de bouw duidelijk maken dat er niet louter loopbanen voor laaggeschoolden worden aangeboden, zoals vaak totaal verkeerd wordt gedacht. Ook hoog- en midden-geschoolde profielen hebben in toenemende mate hun plaats in de sector.

7

BOUW AANTREKKELIJK VOOR JONGEREN

Initiatieven van de regionale Confederaties

1 MEER INTERESSE VOOR DUAAL ONDERWIJS IN VLAANDEREN MAAR TE WEINIG INGENIEURS

Stijgend aantal leerlingen in duaal bouwonderwijs

In Vlaanderen is het aantal overeenkomsten in het duaal bouwonderwijs fors toegenomen: van een 20-tal in het schooljaar 2016-2017 tot bijna 150 overeenkomsten in het schooljaar 2019-2020. De VCB blijft geloven in het duaal leren en pleit voor een uitbreiding naar het beroeps-, het technisch secundair en het hoger onderwijs zoals het nieuw Vlaams regeerakkoord voorstelt.

Het aantal goedgekeurde standaardtrajecten voor duale opleidingen steeg van 1 tot 14. In het schooljaar 2016-2017 begon het duaal leren in de bouw met een ruwbouwtraject. In het schooljaar 2017-2018 kwamen daar trajecten rond afwerking, dakwerken en decoratie- en schilderwerken bij. In het schooljaar 2018-2019 werden nog eens vijf trajecten opgestart (voor bouwplaatsmachinist, ijzervlechter-bekister, natuursteenbewerker, stukadoor en vloerder) en in het schooljaar 2019-2020 nog eens vijf extra trajecten (voor asfalt- en betonwegenbouwer, daktimmerman, steigerbouwer, restauratievakman schilder-decorateur en schilder).

Maar een belangrijk knelpunt is dat voor zes goedgekeurde duale trajecten in de bouw nog geen concrete opleiding kon worden opgestart omdat nog geen enkele school heeft gevraagd om deze opleiding te mogen programmeren, of omdat scholen wel een programmatie-aanvraag hadden ingediend, maar voor deze opleiding geen leerlingen vonden. Voor nog andere trajecten die wel konden doorgaan, valt op dat zij

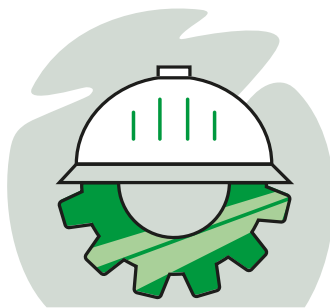

KER MAKEN

nog zeer weinig leerlingen tellen (minder dan 10). Het duaal leren in de Vlaamse bouw blijft dus nog fragiel.

Ontoereikende instroom vanuit hoger en universitair bouwonderwijs

De cijfers van AHOVOKS (het agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen) tonen aan dat het aantal diploma's in de professionele bacheloropleiding voor de bouw zich in 2017-2018 stabiliseerde rond de 300. Dit aantal is de laatste tien jaar meer dan verdubbeld omdat het aantal organiserende hogescholen van twee naar vijf evolueerde. Maar tegelijk is het aantal afgestudeerde industrieel ingenieurs bouwkunde de laatste jaren gedaald en is het aantal afgestudeerde burgerlijk ingenieurs nog altijd zeer laag in verhouding met de behoeften.

Tegelijk stellen de bouwbedrijven almaar hogere opleidingseisen. In 26% van de vacatures voor bouwberoepen wordt nu gevraagd naar hoger geschoolden en in 32% van die vacatures naar middengeschoolden. Dat blijkt uit een analyse door de VCB van de 20 momenteel meest gevraagde bouwberoepen. De bouw is niet langer een sector waar de werkgevers zich tevreden stellen met laaggeschoolden of het hebben van een voorafgaandelijke scholing niet belangrijk vinden. Voor vier knelpuntberoepen uit de bouw is de vraag naar hooggeschoolde profielen nadrukkelijk aanwezig: voor de beroepen van conducteur en calculator, werfleider en bouwkundig tekenaar.

7

BOUW AANTREKKELIJK VOOR JONGEREN

De bouwbedrijven hebben de laatste jaren een belangrijke vooruitgang geboekt op het vlak van digitalisering en werken nu ook innovatieve technieken uit waarmee ze het tijdperk van industrie 4.0 binnengaan. Dit draagt bij tot een positiever imago van de bouw. Maar in welke mate zijn de opleidingsinstellingen mee met de nieuwste technologische innovaties in de sector? Uit een korte bevraging door de VCB medio 2019, is gebleken dat universiteiten en hogescholen doorgaans mee zijn met de innovatieve tools die in de bouw beginnen door te breken, vooral bij de toepassing van BIM. Dat geldt vooral voor de hogescholen die professionele bouw bachelors opleiden. Maar sommige instituten schieten toch nog schromelijk tekort.

2 DE ONTWIKKELING VAN EEN OPLEIDINGS- EN WERKGELEGENHEIDSPOOL

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er relatief veel bouwopleidingen en opleidingsinfrastructuur. De wildgroei in het aanbod en in de infrastructuur veroorzaakt echter een complex opleidingslandschap en een versnippering van de middelen om opleidingen te financieren.

Dankzij lobbywerk van de CBB-H werd door Beliris een budget van bijna

16.000.000

euro toegekend voor de bouw van deze toekomstige Cluster.

In het licht van deze vaststelling werken de sociale partners in samenwerking met de overheid aan de ontwikkeling van een Opleidings- en Werkgelegenheidscluster Bouw. Het doel van die Cluster is het volledige aanbod aan technische en praktijkopleiding van de bouwsector te bundelen onder dezelfde vlag.

KER MAKEN

Dankzij lobbywerk van de CBB-H werd door Beliris een budget van bijna € 16.000.000 toegekend voor de bouw van deze toekomstige Cluster. De sector werkt nu samen met de publieke partners aan de oprichting van de vzw voor de toekomstige Cluster en aan de ontwikkeling van het toekomstige gebouw.

3 STEM-STUDIERICHTINGEN WORDEN OPGEWAARDEERD IN WALLONIE

Met de inwerkingtreding van het "Pacte d'excellence" aan het begin van het schooljaar 2020 heeft de CCW de opname van technische beroepen in het onderwijs tot een prioriteit gemaakt. De CCW is overtuigd van de noodzaak om jongeren opnieuw zin te geven om zich toe te leggen op een technisch beroep of een beroep met handenarbeid. De CCW werkt met name binnen de UWE, de Union Wallonne des Entreprises, en de Stichting voor Onderwijs (in samenwerking met de vertegenwoordigers van het onderwijs) aan het herwaarderen van de STEM-studierichtingen (science, technology, engineering en mathematics).

De CCW onderhoudt ook nauwe banden met IFAP-ME om ervoor te zorgen dat de verstrekte opleidingen aansluiten bij de verwachtingen van de bedrijven. De Waalse sectororganisatie heeft onder andere meegewerkt aan het opzetten van nieuwe duale opleidingen. De studierichting "Houtbouwer - monteur van houten gebouwen", gelanceerd in 2019, was overigens een groot succes bij jongeren en bedrijven.

Kernwoorden

Duaal leren
TSO
BSO
bouwschool
Open Wervendag
Digital Construction
www.safetymypriority.be
excellentieplan
STEM

De stadsvlucht is tot een einde gekomen. Steden winnen opnieuw aan populariteit en zien hun aantal inwoners aangroeien. De redenen hiervoor zijn legio: nabijheid van handelszaken en diensten, geen urenlang pendelgedrag, ... De stad speelt in op de noden van steeds meer mensen.

In 2008 was de stedelijke bevolking wereldwijd voor het eerst in de geschiedenis groter dan de plattelandsbevolking. Tegen 2050 zal naar schatting twee derde van de wereldbevolking in steden wonen.

8

**DE STAD VAN MORGEN
BOUWEN OP DE STAD
VAN VANDAAG**

8

DE STAD VAN MORGEN VAN VANDAAG

De stad van de toekomst

Autobouwer Toyota maakt werk van de stad van de toekomst, aan de voet van Mount Fuji en goed voor 71 hectare en de huisvesting van 2.000 mensen. Het wordt een laboratorium voor zelfrijdende wagens, slimme huizen, artificiële intelligentie en technologieën integraal aangedreven door brandstofcellen op basis van waterstof.

'Woven City', zo heet het project, heeft als doel om schadelijke uitstoot van voertuigen en woningen te verminderen, files terug te dringen en zoveel mogelijk internettechnologie toe te passen op het alledaagse leven.

BOUWEN OP DE STAD

Exit stedelijke exodus

Bij ons zal het de komende jaren waarschijnlijk niet even snel gaan als in Japan, toch zullen steden een ommekeer meemaken. Onze sector zal een belangrijke actor worden bij het heropbouwen van de stad op de stad, net zoals in Nederland. Nieuwe woonzones zullen er in de stad amper bijkomen, dus zal onze sector het bestaande woningbestand slopen en heropbouwen of grondig renoveren. Dat maakt steden attractiever dan nu. Op die manier zullen we de stedelijke exodus voor een groot stuk kunnen tegengaan

en wordt het aantal kilometers woon-werkverkeer teruggedrongen.

Slimme steden met panden die slim energieneutraal of -positief zijn, zijn ook aantrekkelijke steden om in te wonen en in te werken. Logisch, aangezien de bewoner er in het middelpunt van de belangstelling staat. De installaties in de woning communiceren met elkaar, met de bewoners, maar ook met de omgeving van het gebouw. Bijkomend voordeel is dat die installaties ook gedurende heel de woontijd zorgen voor het onderhoud van die installaties. Dat heeft gevolgen voor de bedrijven uit onze sector. Ze moeten nu niet enkel een gebouw opleveren, maar staan ook in voor het beheren van het gebruik van de bewoners van dit gebouw. En dat in de breedste zin van het woord. Building as a Service (BaaS) of Housing as a Service (HaaS) heet dat.

8

DE STAD VAN MORGEN VAN VANDAAG

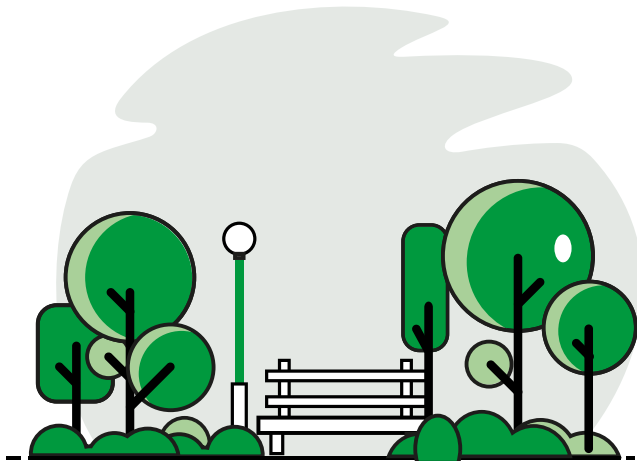

De stad vergroenen

Parken, bomen en vegetatie spelen vaak nog te veel een bijrol bij de ontwikkeling en inrichting van de stad. Stedelijk groen wordt veelal beschouwd als een 'object' of 'meubilair' dat de openbare ruimte 'mooier maakt' als alle andere ruimtelijke functies zijn ingevuld. Toch maakt groen onze steden niet alleen veel mooier. Er worden veel positieve waarden geassocieerd met een leefbare en gezonde stad: groen verbetert het stadsklimaat, vermindert hitte en vangt overtollig regenwater op. Stedelijk groen vermindert geluidsoverlast, verhoogt de biodiversiteit en zorgt voor sociale verbinding.

Steeds meer steden kiezen dan ook voor meer groen. Stadsparken en beplanting kunnen stedelijke hitte-eilanden verminderen. In steden is de temperatuur vaak meerdere graden warmer, wat zeker tijdens bijzonder warme zomernachten zwaar kan doorwegen. Ook landelijke gebieden worden blootgesteld aan stijgende temperaturen, maar steden krijgen af te rekenen met een 'Urban Heat Island'-effect (stedelijk hitte eiland-effect), waardoor de temperatuur er nog een stuk hoger ligt.

Dat extra hitte-effect is te verklaren door het feit dat de stad meer warmte opneemt

BOUWEN OP DE STAD

en die minder snel kwijtraakt in vergelijking met landelijke omgevingen. Steden absorberen meer zonlicht door materialen zoals asfalt en betegeling van de voetpaden, maar verliezen door de bebouwing en de lagere windsnelheden minder snel warmte. Bovendien wordt er in een stad meer warmte gecreëerd door onder meer verkeer. Terwijl het platteland snel afkoelt, geven straten en gebouwen in steden veel minder warmte af.

Het hoeft qua groen in de stad niet enkel om parken of groene ruimtes te gaan om dergelijke hitte-eilanden tegen te gaan, dit kan ook met de vergroening van gevels en daken. Het voordeel van groene daken bestaat erin dat ze regenwater vasthouden, de warmte binnenin de woningen meer kunnen beheersen, de luchtkwaliteit verbeteren, de biodiversiteit stimuleren en dat ze ruimte bieden om er groenten op te planten.

Gentrificatie vermijden

Men spreekt van gentrificatie wanneer een arme, verouderde en verloederde buurt opgewaardeerd wordt op sociaal, cultureel en economisch vlak. Gevolg daarvan is dat de huurprijzen en de vastgoedprijzen er omhooggaan en de oorspronkelijke inwoners verder 'afduwen' naar andere, vaak aanzienlijk minder aantrekkelijke wijken. Een aantal voorbeelden hiervan zijn De Marollen en Dansaert in Brussel en het Eilandje in Antwerpen.

Gentrificatie is niet ideaal voor de voedingsbodemp van een wijk of een buurt. Die is het best zo divers mogelijk, met mensen uit zoveel mogelijk klassen. Dat houdt in dat er qua bewoning en handel ook een divers aanbod is, met een verscheidenheid aan ruimtes bestemd voor hen.

8

DE STAD VAN MORGEN VAN VANDAAG

En in de regio's?

1 NATUURINCLUSIEF BOUWEN IN VLAANDEREN VIA GROEN IN DE BOUW 2.0

Voor de versnelling van de vergunningsprocedures, is het belangrijk dat de indiener van een project proactief op een aantal eisen van omwonenden en andere stakeholders kan ingaan. Dit impliceert dat de vergunningverlenende overheid op voorhand duidelijke eisen vooropstelt. Deze eisen kunnen onder meer betrekking hebben op de randvoorwaarden voor de mobiliteit (weg- en parkeerinfra), de gewenste dichtheid en duurzaamheid, het hergebruik van grond en materialen, de mate van groene voorzieningen en de graad van biodiversiteit.

De VCB vraagt dat de overheden duidelijke kwaliteitskaders voor projecten zouden hanteren. De Vlaamse overheid dient de lokale besturen aan te sporen tot uniformiteit op het vlak van eisen. Bedrijven worden nu geconfronteerd met een sterk uiteenlopende aanpak per stadsbestuur.

In dit kader is de VCB gestart met een project over natuurinclusief bouwen. Het project zal tot 2021 lopen. Daarbij zal een haalbaarheidsstudie worden uitgevoerd met als resultaat een voorstel van objectief globaal beoordelingskader voor de biodiversiteit in bouwprojecten. Volgens de VCB kan een dergelijk kader bijdragen tot een proactievare aanpak van de bouwheer. Eveneens kan het als hulpmiddel dienen bij de beoordeling van vergunningsaanvragen. Naast de uitbouw van een objectief kader voor de beoordeling van de biodiversiteit, wil de VCB met dit project ook al de beschikbare kennis en ervaring rond natuurinclusief bouwen bundelen en uitwisselen, meewerken aan technische fiches, bestekken en vademecums en op dit vlak een sensibiliserende rol vervullen.

BOUWEN OP DE STAD

2 RENOVATIE AAN MILIEU KOPPELEN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zeer sterke ambities op het vlak van de renovatie van zijn gebouwen en stadsontwikkeling. De CBB-H pleit er voortdurend voor dat stedenbouwkundige doelstellingen worden gerelateerd aan milieudoelstellingen en niet met elkaar in tegenspraak zijn.

Wat de renovatie van gebouwen betreft, wil Brussel de uitstoot van broeikasgassen met 60% verminderen. Deze ambitie kan alleen worden verwezenlijkt met een ingrijpende herziening van het vergunningensysteem om zowel de verwerking van de gegevens als de tijd die nodig is voor de afgifte van de vergunningen te optimaliseren. De CBB-H werkt momenteel aan een benchmarkstudie van beste praktijken om de stedenbouwkundige procedures door middel van digitalisering te vereenvoudigen.

Kernwoorden

Woven City
stedelijke exodus
sloop en renovatie
slimme gebouwen en woningen
BaaS
HaaS
gentrificatie
natuurinclusief bouwen
betonstop

8

DE STAD VAN MORGEN VAN VANDAAG

3 FLANKERENDE MAATREGELEN VOOR WAALSE 'BETONSTOP'

Tegen 2025 zal Wallonië zijn gebruik van verharde ruimte met de helft moeten terugdringen, dit is wat gemeenzaam "stop de ongebreidelde stadsuitbreiding" (of "betonstop") wordt genoemd. Deze doelstelling, die in het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan voor Wallonië is opgenomen als instrument voor het behoud van de natuurlijke hulpbronnen, zal tegen 2050 het hele Waalse grondgebied moeten bestrijken. Dit mechanisme ter bestrijding van de ongebreidelde stadsuitbreiding, al bekend in Vlaanderen, en noodzakelijk vanwege alle aangevoerde redenen, in goede banen geleid worden door flankerende maatregelen, op stedenbouwkundig, juridisch, economisch en milieuniveau, om geen ongewenste effecten te doen ontstaan (oververhitting van de vastgoedmarkt, blokkering van vergunningen, nimby-effecten, stadsvlucht, ...) maar wel te leiden tot een echte herwaardering van de stad en het aantrekkelijk maken van die stad op lokaal en gewestelijk niveau. Bovendien beveelt de CCW, op stedenbouwkundig vlak, aan dat er verder gewerkt wordt aan het evalueren van het Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling ("CoDT").

Tegen
2025
zal Wallonië zijn gebruik
van onverharde ruimte met
de helft moeten terugdringen

BOUWEN OP DE STAD

“ De komende jaren zal onze sector een belangrijke partner zijn in het heropbouwen van de stad op de stad, net zoals de Nederlanders dat al jaren doen. Dat maakt steden attractiever dan nu. Op die manier zullen we de stedelijke exodus voor een groot stuk kunnen tegengaan en wordt het aantal kilometers woon-werkverkeer teruggedrongen. ”

Het basistarief in de vennootschapsbelasting daalde in 2018 van 33% naar 29% en het zal vanaf 2020 25% bedragen. Vennootschappen die kwalificeren als kmo in de zin van artikel 15 W. Venn. (gemiddeld maximaal personeelsbestand: 50, maximumomzet: 9 miljoen euro, maximumjaarbalaanstotaal: 4,5 miljoen euro) kunnen een tarief van 20% genieten op de eerste schijf van 100.000 euro.

Een algemene hervorming van de personenbelasting wordt nu voorbereid. Die wordt in politieke kringen beschouwd als een absolute noodzaak voor de volgende regering. De principes die hierbij naar voren geschoven worden, zijn: een verlaging van de lasten op arbeid met compenserende maatregelen, een vereenvoudiging van de personenbelasting en aandacht voor de verdelingseffecten.

9

**VAN HERVORMDE
VENNOOTSCHAPS-
BELASTING NAAR
AANGEPASTE
PERSONENBELASTING?**

9

VAN HERVORMDE VEN NAAR AANGEPASTE PE

Geen hervorming van vastgoedfiscaliteit als pasmunt

De bouwsector betwist helemaal niet dat de belastingen op arbeid in België buitensporig hoog zijn. De bouw is immers zeer arbeidsintensief en dus zelf een van de belangrijkste sectoren die lijden onder de hoge loonkosten. Niettemin kan de vastgoedfiscaliteit vanzelfsprekend niet dienen om een hervorming in de personenbelasting te financieren. België staat uiteraard al in de Europese top van landen die patrimo-

nium en de inkomsten daaruit het zwaarst belasten. De hervorming van de personenbelasting kan alleen worden overwogen voor de vastgoed- en bouwsector als het potentieel dat ze hebben voor heel wat beleidsmaatregelen zoals huisvesting, langetermijnsparen, economie en werkgelegenheid niet wordt ingeperkt.

NOOTSCHAPSBELASTING PERSONENBELASTING?

➔ Eigen hoofdwoning vrijwaren

Het spreekt voor zich dat de hoofdwoning vrijgesteld moet blijven van elke bijkomende vorm van taxatie. Dat is een evidentie. Als alternatief voor pensioensparen is woning-eigendom zeker een factor die de financiële middelen van senioren onder controle houdt. Dat is een troef voor België en het is belangrijk dat die in de toekomst blijft bestaan, zeker in een land waar het gemiddeld pensioen vrij laag ligt, in een Europese context.

Meer nog, wonen mag niet meer belast worden. Recent werd de woonbonus geschrapt in Vlaanderen en Brussel en ingeperkt in Wallonië. Bijkomende maatregelen ten koste van de eigen woning zouden bijzonder negatieve gevolgen kunnen hebben, ook voor de activiteit van bouwondernemingen, en die extra maatregelen zouden onvermijdelijk leiden tot banenverlies in de sector.

➔ Niet nog meer btw heffen

Een verhoging van het algemeen btw-tarief van 21% zou een zeer ongunstige maatregel zijn en de bouwsector hard aantasten. Vooral de nieuwbouw zou het dan hard te verduren krijgen, terwijl het nu al moeilijk is om de bouw van nieuwe woningen op peil te houden.

Bijkomend is een consolidering van de heffing van de

verlaagde btw-tarieven nodig. Het heffen van een verlaagd btw-tarief op werken in onroerende staat heeft altijd gunstige effecten gehad op de ontwikkeling van de activiteit en de werkgelegenheid in de woningsector, op de vermindering van het zwartwerk en op de fiscale inkomsten voor de staat.

9

VAN HERVORMDE VEN NAAR AANGEPASTE PE

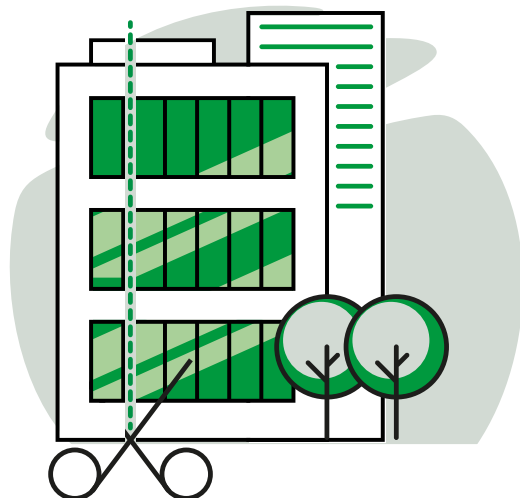
Belasting op reële huurinkomsten? Enkel met aftrek van alle kosten

Momenteel dient het kadastraal inkomen als basis om de onroerende inkomsten van particulieren te belasten, zowel voor woningen die gebruikt worden als tweede verblijf als voor woningen die verhuurd worden. Regelmatig circuleren er voorstellen om dit forfaitaire taxatiestelsel te vervangen door een belasting op de werkelijk ontvangen huurinkomsten.

De Confederatie Bouw is van mening dat een dergelijke piste verder kan onderzocht worden, maar niet zomaar. Eén van de basisvoorwaarden waaraan dergelijke taxatie zou moeten voldoen, is dat alle werkelijke kosten aftrekbaar moeten zijn. Denken we dan aan werkzaamheden en onderhoudskosten, belastingen en taksen, intresten van leningen, andere lasten die de eigenaar op zich moet

nemen, de afschrijving van de verwervingskosten, ...

De aftrek van die kosten in de belastingaangifte van de particulieren toestaan, betekent een zeer sterke aanmoediging om een beroep te doen op aangegeven arbeid en om facturen op te maken, wat aanvullende ontvangsten bij de btw, de vennootschapsbelasting en vooral de bijdragen voor sociale zekerheid zal opbrengen.

NOOTSCHAPSBELASTING PERSONENBELASTING?

➔ **Veralgemening van 6% btw op sloop en heropbouw**

In de huidige reglementering is het verlaagd btw-tarief van 6% voor afbraak-herbouw beperkt tot gebouwen die gelegen zijn in 32 stadsgebieden. Dit heeft tot gevolg dat gebouwen die gelegen zijn in kleinere steden en gemeenten niet in aanmerking komen, terwijl zich ook daar oude woonkernen bevinden die volledig dienen vernieuwd te worden.

Momenteel is de maatregel beperkt tot de uitvoering van werken in onroerende staat waarbij het dezelfde persoon is die het oude gebouw afbreekt en een nieuwe woning laat bouwen. Situaties waarbij investeerders meerdere woningen tegelijk aankopen of een groot gebouw afbreken, herbouwen en verkopen, vallen dus niet onder de maatregel. Ook particulieren die zelf niet (kunnen) afbreken en herbouwen maar een, na afbraak, heropgebouwde woning aankopen, blijven 21% betalen. Het zijn vooral deze grote projecten die voor een dynamiek kunnen zorgen in het tegengaan van verkrotting en leegstand, alsook voor de verbetering van de energieprestaties van het woningbestand.

Daarom is het noodzakelijk om die maatregel over heel het land in te voeren en niet te beperken tot een aantal gebieden. Daarnaast moet deze maatregel worden uitgebreid tot de aankoop van woningen die na sloop worden gebouwd.

9

VAN HERVORMDE VEN NAAR AANGEPASTE PE

Enkele pistes voor regionale fiscaliteit

1 REGIONALE FISCALE INSTRUMENTEN IN VLAANDEREN NOG BETER BENUTTEN

De nieuwe Vlaamse regering heeft de woonbonus afgeschaft zonder valabel alternatief voor de ondersteuning van de bouw of renovatie van woningen en is dus niet ingegaan op de klimaatbonus die de VCB had voorgesteld en waarbij de woonbonus zou worden beperkt tot nieuwbouw en energetische renovaties. Tegelijk heeft die regering de registratierechten verlaagd met 1% tot 5% bij energetische renovatiewerken. Wie een gemiddelde woning koopt van 260.000 euro, zou dan een korting krijgen van 2.600 euro. De VCB heeft de Vlaamse aannemers hierover bevestigd. Voor 89% van de aannemers is die korting te klein om kopers ervan te overtuigen tot renovatie over te gaan.

89%

van de aannemers vindt
de bijkomende korting
onvoldoende om kopers
ervan te overtuigen
tot renovatie over te gaan

Het Vlaams Energieagentschap en de VCB hadden aan de nieuwe regering nog een verplicht uit te voeren energetische renovatie voorgesteld. Vijf jaar na aankoop zouden minstens drie energetische renovatiewerken moeten worden uitgevoerd. Maar deze

NOOTSCHAPSBELASTING PERSONENBELASTING?

verplichting werd in het regeerakkoord niet in aanmerking genomen voor de renovatie van woningen. De nieuwe Vlaamse regering verbond er zich wel toe om bij de federale regering een btw-tarief van 6% bij vernieuwbouw te bepleiten. Maar de uitkomst hiervan is nog zeer onzeker. Intussen heeft de Vlaamse regering beslist om de sloop- en herbouwpremie van 7.500 euro te verlengen tot eind 2020.

In het kader van de nieuwe ambitieuze klimaat- en energiedoelstellingen van de Europese Commissie, zoals die eind 2019 werden bekendgemaakt, zijn ook banken bewust geworden van de noodzaak van een duurzaam hypothecair beleid. Bij de toekenning van hypothecaire kredieten zoeken zij naar het verkrijgen van een gunstige ratio gekoppeld aan energiezuinige nieuwbouw, voor vernieuwbouw en voor grondige renovaties in plaats van voor de aankoop van bestaande woningen die niet worden gerenoveerd. De Vlaamse overheid zou ook deze evolutie door fiscale prikkels kunnen versterken.

9

VAN HERVORMDE VEN NAAR AANGEPASTE PE

2 MAAT VOOR NIETS IN BRUSSEL

Sinds de fiscaliteit een gewestelijk instrument is geworden, is het een uiterst krachtig element waarop de Brusselse regering wil vertrouwen om te werken aan haar verschillende prioriteiten. Wat de bouwsector betreft, heeft in 2017 een belastinghervorming plaatsgevonden. Die laatste had tot doel de woonbonus af te schaffen en te vervangen door een verlaging van de registratierechten. Het doel van dit initiatief was om de toegankelijkheid van de woningen in Brussel te verbeteren. Helaas is er niets gedaan om dit initiatief op het niveau van de sector en de lokale arbeidskrachten te laten voelen.

De CBB-H blijft verdedigen dat het belangrijk is voorwaarden te koppelen aan elke maatregel van de vastgoedfiscaliteit in het Brussels Gewest want dat heeft positieve gevolgen voor de lokale economie. De CBB-H wil dan ook samen met de Brusselse regering, met name in het kader van de renovatiestrategie, fiscale prikkels voorstellen en ontwikkelen gekoppeld aan geldige facturen van reguliere bedrijven.

NOOTSCHAPSBELASTING PERSONENBELASTING?

3 CCW ROEPT OP OM VASTGOEDFISCALITEIT IN TE ZETTEN VOOR DE KLIMAATUITDAGING

Om de klimaatuitdaging aan te gaan, zal Wallonië onder meer worden uitgenodigd om beter gebruik te maken van het hefboomeffect van de vastgoedfiscaliteit om de energieprestaties van het Waalse woningbestand te verbeteren, door progressieve belastingvoordelen te bieden die gekoppeld zijn aan de verbetering van de gebouwen (inclusief nieuwbouw en sloop-heropbouw). Mogelijke benaderingen zijn het moduleren van registratierechten (en schenkings- of erfrechten) op voorwaarde dat een energierenovatie wordt uitgevoerd, tijdelijke vrijstellingen van onroerende voorheffing voor efficiënte gebouwen, terwijl een financiële compensatie voor gemeenten wordt gegarandeerd, een herziening van de wooncheque (gericht op renovatie, nieuwbouw en sloop-heropbouw, zodat er geen eigendomsoverdracht meer kan gebeuren zonder dat een verbetering aan het onroerend goed wordt aangebracht of het opnieuw activeren van fiscale stimulansen voor energiebesparende investeringen.

Kernwoorden

Vennootschapsbelasting
Venn.B
personenbelasting
PB
kadastraal inkomen
KI
btw

In de vorige hoofdstukken rapporteerden we het bijzonder snelle tempo van de veranderingen in de bouw. De wijze waarop de sector zich organiseert speelt hierbij uiteraard een sleutelrol. Nieuwe mogelijkheden openen zich dankzij product- en procesinnovatie en door industrialisering, die na elke crisis aan belang wint, en nu echt voor een grote doorbraak in de bouw staat. Industrieel bouwen is in toenemende mate off-site produceren en on-site assembleren.

Door een deel van de bouwactiviteiten te verplaatsen van de bouwplaats naar het werkhuis kan de productiecapaciteit groeien. Met hetzelfde aantal mensen kan dan meer gerealiseerd worden. Bovendien kan bij de opschaling van volgens een industrieel procedé geproduceerde woningen en bouwdelen de prijs naar beneden. Kortom: de productiecapaciteit kan omhoog waardoor het aanbod groeit en de manier van produceren zorgt ervoor dat kosten omlaag kunnen. Industrialisering in de bouw, overal waar dat mogelijk is, is noodzakelijk om nog op langere termijn te kunnen voldoen aan de bouwbehoeften.

10

**NIEUWE
PRODUCTEN,
NIEUWE
BOUWPROCEDES**

10

NIEUWE PRODUCTEN,

Productinnovatie

1 MODULAIR WONEN

Modulair bouwen is een sterk opkomende trend die tal van toepassingen kent: een woninguitbreiding, een tijdelijke woonoplossing, een mobiel bijgebouw in je tuin, ... De woning kan dus aangepast worden naargelang veranderende behoeftes.

Een van de voordelen van modulair bouwen is de flexibiliteit. Bestaat je woning of bijgebouw uit slechts één module? Dan kan je deze steeds verplaatsen. Bestaat je woning uit meerdere modules en wil je deze later verplaatsen? Dan kan je hier al rekening mee houden in de ontwerpfase. Ook uitbreiden is later nog mogelijk. Je kan één of meerdere extra modules plaatsen. Zowel in de breedte als in de hoogte.

Modulair bouwen verloopt ook een pak sneller dan traditionele bouwtechnieken. Op slechts enkele weken tijd zijn de modules in het atelier klaar. De montage op de werf neemt maar enkele dagen in beslag, want de constructie heeft geen droogtijd nodig zoals bij traditionele bouwtechnieken. De afwerking ter plaatse neemt hooguit nog enkele weken in beslag. Als de nutsvoorzieningen aangekoppeld zijn, is de woning klaar. Dat is handig voor de bewoner want die kan snel zijn woning betrekken en dus huurgeld uitsparen.

NIEUWE BOUWPROCEDES

2 HOUTSKELETBOUW

Ook modulair bouwen met houtskeletbouw is mogelijk, het gaat om een duurzame bouwmethode waarbij de structuur van het gebouw bestaat uit een skelet van houten balken. Zowel verticaal als horizontaal zijn deze balken van beperkte dikte. Samen vormen ze kaders. Tegen deze kaders komen windverbandplaten. Deze vangen horizontale belastingen op, bijvoorbeeld bij zware windvlagen of aardbevingen. De stijlen, die om de 40 à 60 cm staan, vangen de verticale belasting van het dak en de vloeren op.

Houtskeletbouw wordt vooral aanbevolen aan wie passief wil bouwen, want het leent zich uitstekend om doorgedreven te isoleren. Zo kan men doorgedreven isoleren zonder in te boeten op woonruimte.

3 PREFAB

Dergelijke bouwdelen worden in de fabriek gemaakt, zodat ze op de bouwplaats alleen nog gemonteerd moeten worden.

Prefabricage heeft enkele voordelen: de mogelijkheid om ook krappe bouwlocaties te benutten (ideaal in de stad), minder complex bouwproces (onder meer via BIM), minder kosten voor bouwfouten, ...

Prefabwoningen worden daardoor een completer product in het bouwgamma.

10

NIEUWE PRODUCTEN,

Procesinnovatie

1 VERNIEUWEN MET EIGEN PERSONEEL

Bouwbedrijven kunnen kiezen voor industrialisering, maar met behoud van eigen personeel. Dat heeft gevolgen: zo moet de output verhoogd worden om het bestaande personeelsbestand te behouden. Dat vergt veel aandacht voor omscholing en opleiding, maar het heeft ook heel wat voordelen. Het personeel wordt efficiënter en het werk wordt tegelijkertijd minder belastend zodat ze tot aan hun pensioen aan de slag kunnen blijven.

2 CIRCULAIRE ECONOMIE

Dankzij de circulaire economie blijft men grondstoffen en materialen gebruiken door ze in een kringloop te houden, door het behoud van bestaande materialen aan te moedigen (door regelmatig en aangepast onderhoud waardoor hun levensduur toeneemt), door materialen te hergebruiken, ze te herstellen, te recycleren enz.

Bij de circulaire economie gaat het dus niet alleen om het nuttig gebruik van grondstoffen, componenten en producten die hun levenseinde hebben bereikt, maar ook om de manier waarop deze producten worden ontworpen, vervaardigd en toegepast met het oog op hun gemakkelijk (her)gebruik aan het einde van hun leven, en dit met aandacht voor zowel het gebruik van primaire materialen als de benodigde energie.

De circulaire economie is dus een nieuw economisch model dat steunt op zowel innovatie als op de interactie tussen economische actoren.

NIEUWE BOUWPROCEDES

3 QRM EN BIM

QRM, Quick Response Manufacturing, is gericht op een snellere doorlooptijd tussen het bestellen en het afleveren van een product. Dit leidt tot kleinere voorraden en kortere levertijden, en daardoor tot lagere kosten. Structurele doorlooptijdverkortingen rationaliseert de productie en beperkt het risico op fouten in het proces. Het maakt organisaties sneller en slimmer. QRM richt zich op lage productievolumes en een hogere variëteit, wat perfect aansluit op de bouwsector.

Met de opkomst van BIM werkt de bouwketen al steeds meer digitaal en integraal samen. Hierdoor verandert ook de rol van de fabrikant. Die wordt steeds vaker eerder in het bouwproces betrokken en kan zo beter inspelen op de behoeften van de klant. Tegelijkertijd worden er steeds meer eisen gesteld aan bouwmaterialen en de levering ervan. Dit alles om een zo efficiënt mogelijk bouwproces te bereiken met zo min mogelijk kosten vanwege bouwfouten.

10

NIEUWE PRODUCTEN,

En in de regio's?

1 INDUSTRIALISERING IN VLAANDEREN

Industrialisatie als oplossing voor duurzaam, snel en betaalbaar bouwen

De cluster bouwindustrialisatie van 3E, WOOD.BE en WTCB verkende tussen 2017 en 2019 het geïndustrialiseerd bouwen als een cruciale benadering voor de toekomst, met ondersteuning van het VLAIO (Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen). De missie van de cluster bestond erin het totale bouwproces te beheersen van ontwerp tot uitvoering en onderhoud zodat prijs, kwaliteit, doorlooptijd en duurzaamheid in de hand worden gehouden zoals bij elk normaal industrieel proces.

De cluster bouwindustrialisatie focuste op een betere beheersing van het bouwproces via de inzet van nieuwe technologieën op en naast de bouwplaats. Enkele voorbeelden zijn: meer procesgerichte tendensen zoals lean construction of nieuwe businessmodellen, digitale technologieën zoals het gebruik van virtual en augmented reality, 3D-scanning, drones, robots, cobots en data, en ten slotte meer materiaalgerichte aspecten zoals prefaboplossingen of specifieke productinnovaties. BIM wordt daarbij gezien als het essentiële platform dat nieuwe technologieën in de bouw kan en zal verbinden.

De cluster bouwindustrialisatie faciliteerde duurzame samenwerkingsvormen tussen de clusterleden die leidden tot nieuwe concepten. Om nieuwe opportuniteiten te ontdekken, analyseerde de cluster op strategisch en economisch vlak nationale en internationale markten. Door partnermatching en onderlinge samenwerking werd gezocht naar innovatieve geïndustrialiseerde bouwsystemen. Het resultaat werd gebundeld in het boekwerk Bouwindustrialisatie: samen werken aan de toekomst.

NIEUWE BOUWPROCEDES

Innovatief slooppuin beheren

De Vlaamse regering koestert domeinoverschrijdend de ambitie om Vlaanderen koploper te maken op het vlak van circulaire economie. Om die ambitie waar te maken, is de bouw een cruciale factor. De Vlaamse beleidsnota voor omgeving wil de bouwsector richting circulaire en modulaire gebouwen laten evolueren. Samen met diverse partners wil de Vlaamse minister van Omgeving via een grootschalige proeftuin (met demoprojecten en living labs) de innovatie in bouwen afbraaktechnieken bevorderen. De VCB is intussen samen met meer dan 300 andere bedrijven en organisaties betrokken bij de Green Deal Circulair Bouwen.

Het selectief slopen van gebouwen en infrastructuur moet volgens de Vlaamse minister van Omgeving gelden als de standaardpraktijk. Zij zal daartoe de wetgeving voor verplichte sloopopvolging bij grote bouwvolumes en de werking van de sloopbeheerorganisatie Tracimat evalueren. Die sloopbeheerorganisatie werd mede door de VCB opgericht.

Een belangrijk gegeven in dit verband is dat uit de cijfers van Tracimat is gebleken dat in 90% van de gebouwen en in 50% van de infrastructuur asbest aanwezig is. De werking van de sloopbeheerorganisatie Tracimat maakt van bij de bron een onderscheid tussen puin met een hoog milieurisico (zoals asbest) en puin met een laag risico mogelijk. Tracimat vormt volgens de VCB dan ook een belangrijk element in het Vlaamse asbestafbouwplan. De VCB heeft ervoor gepleit om het gebruik van de sloopbeheerorganisatie te verplichten voor al de grotere projecten waarvoor nu al een sloopopvolgingsplan verplicht is.

2 INDUSTRIEPLAN EN PLAN VOOR CIRCULAIRE ECONOMIE MET ELKAAR COMBINEREN

In 2019 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een Industrieel Plan aangenomen om de Brusselse economie nieuw leven in te blazen. Het doel van dit plan is het herstel van een positief beeld van productieve werkgelegenheid en de curve weer recht te buigen vanaf 2020 dankzij de industrie, die banen genereert op alle kwalificatieniveaus en die welvaart creëert.

Bovendien heeft het Gewestelijk Plan voor Circulaire Economie tot doel de Brusselse economie beter te verankeren, meer lokaal te produceren en het aantal verplaatsingen te verminderen. De combinatie van deze twee plannen, die beide de bouwsector een prioriteit noemen, is gericht op het creëren van een gunstig ecosysteem voor de ontwikkeling van onze activiteiten.

De CBB-H is sterk betrokken bij deze gewestelijke dynamieken, en profileert zich als een constructieve gesprekspartner om politieke visies om te zetten in concrete projecten voor de ontwikkeling van de sector en onze bedrijven in Brussel.

NIEUWE BOUWPROCEDES

3 INDUSTRIALISERINGSAMBASSADEURS IN WALLONIË

In 2019 kregen de bedrijven Menuiserie Riche en Design Stone de titel van "Industrie 4.0 Ambassadeur" met het programma Made Different Digital Wallonia. Zij sluiten aan bij de winnaars van 2018 waaronder EMAC Belgium, Stabilame en Mobic. Dit programma wordt beheerd door het "Agence du Numérique (AdN)" - Digital Wallonia - en wordt ondersteund door vele partners waaronder de CCW en het WTCB. Het helpt maakbedrijven, uit elke sector, om de verschillende uitdagingen die verband houden met de productie aan te gaan, met bijzondere aandacht voor de mens, als sleutelfactor om te slagen. Sinds 2018 zijn 6 van de 13 ambassadeurs-bedrijven afkomstig uit de bouwwereld, wat bewijst dat onze Waalse bedrijven reële mogelijkheden hebben om voordeel te halen uit deze industriële evolutie.

Kernwoorden

Prefab
modulair bouwen
houtskeletbouw
circulaire economie
QRM
BIM

**Informeren,
communiceren,
verbinden en bewust
maken, zijn onze
belangrijkste doelen**

De aannemers komen uiteraard op de eerste plaats, maar de Confederatie Bouw richt zich ook tot verschillende andere doelgroepen.

Dankzij de opkomst van sociale media is het aantal communicatiekanalen dat we daarvoor gebruiken de voorbije jaren fors toegenomen. Daarom een kort overzicht van de verschillende manieren waarop we communiceren met onze doelgroepen.

PRINT

De grootste uitgever van bouwmagazines in België

Met 16 magazines is de Confederatie Bouw de grootste uitgever van bouwbladen in België. Ons ledenblad wordt verspreid onder de meer dan 16.500 leden en duizenden niet-leden ontvangen ook onze vaktijdschriften, gratis én op naam. Via ons platform Build Your Home slaan we bovendien ook de brug tussen consument en aannemer.

Ledenblad **Bouwbedrijf**:

Alle leden van de Confederatie ontvangen maandelijks het ledenblad **Bouwbedrijf** en blijven zo op de hoogte van wijzigingen in de wet- en regelgeving die voor hen van belang zijn. Of het nu gaat om arbeidswetgeving, sociaal of fiscaal recht, in ons ledenblad wordt alles vertaald in mensentaal en geïllustreerd aan de hand van concrete voorbeelden.

& DIGITAAL

Vaktijdschriften **Afwerking**

Via de vaktijdschriften voor dakwerkers, schrijnwerkers, schilders, stukadoors en parketplaatsters houden we de aannemers uit de afwerkingssector viermaal per jaar op de hoogte van het belangrijkste nieuws uit de sector. Van al deze magazines verschijnt bovendien ook een digitale versie.

PRINT

Vaktijdschriften Techlink

Elektrotechnici en installateurs van sanitair en verwarming ontvangen de vakbladen Power+ en Heat+ van sectorfederatie Techlink.

Ruwbouw

De jongste telg in onze aanbod is Ruwbouw, het vakblad van de Federatie van algemene aannemers (FABA). Sinds begin 2018 verschijnt ook dit vakblad viermaal per jaar.

Vakpublicaties

De Confederatie Bouw geeft daarnaast nog verschillende brochures uit die bestemd zijn voor de aannemer en de HR-verantwoordelijke. Deze publicaties kunnen online aangekocht worden via de e-shop. In 2019 werden verschillende van deze publicaties aangepast aan de meest recente wet- en regelgeving. Het gaat onder meer om het:

- Arbeidsreglement voor bedienden
- Arbeidsreglement voor arbeiders

& DIGITAAL

16
titels

500 000
papieren magazines per jaar

Elektronische communicatiekanalen

BouwFlash

Een van de kernopdrachten van de Confederatie Bouw is het informeren van de leden- bouwbedrijven over alles wat cruciaal is voor hun werkzaamheden. Via de dagelijkse elektronische nieuwsbrief BouwFlash brengen we onze leden iedere ochtend op de hoogte van het belangrijkste bouwnieuws van de voorbije dag.

BouwFocus

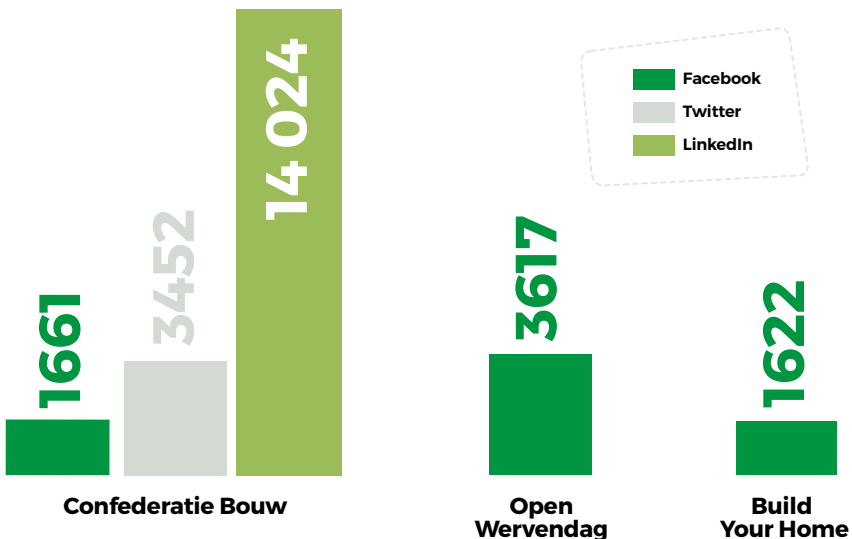
De grotere lidbedrijven ontvangen daarnaast ook nog de BouwFocus, een tweewekelijkse elektronische nieuwsbrief waarin een bepaald thema verder wordt uitgediept.

SOCIALE

Anno 2019 kunnen we het ons niet langer veroorloven om enkel via de klassieke kanalen te communiceren. De Confederatie Bouw heeft fors ingezet op aanwezigheid op sociale media. Op nationaal niveau worden 12 accounts voltijds beheerd. Daarnaast hebben ook de lokale en gewestconfederaties elk nog hun eigen kanalen.

Iedere maand verschijnen tientallen posts op onze accounts, telkens aangepast aan het medium. Dankzij deze inspanningen zagen we ons aantal volgers flink stijgen. Op een jaar tijd verdubbelde ons aantal volgers op LinkedIn. Maar ook via Facebook en Twitter bereiken we heel wat mensen.

Aantal volgers op de verschillende kanalen

MEDIA

In 2019 verschenen:

+260
LinkedInbijdragen

190
tweets

+3000
Facebookposts

@Confedbouw

/confederatie.bouw

Confederatie Bouw - Confédération Construction

Vakbeurzen voor de aannemer

Aannemers samenbrengen en hen informeren over de nieuwste materialen en bouwtechnieken. Dat zijn de hoofddoelstellingen van onze vakbeurzen. We organiseerden in 2019 vier vakbeurzen voor verschillende doelgroepen.

➔ Digital Construction Brussels

The poster features a dark background with a network of glowing blue and green nodes connected by lines, suggesting digital connectivity. The text is arranged vertically on the left side. At the bottom, there is a teal button with white text and a website URL.

**DIGITAL
CONSTRUCTION
Brussels**

**GO
DIGITAL!**

**23 & 24
OKTOBER
2019**

Schrijf nu
gratis in

TOUR & TAXIS BRUSSEL

WWW.DIGITALCONSTRUCTIONBRUSSELS.BE

De vakbeurs voor alles rond digitalisering in de bouwsector. Digitalisering is immers het pad naar de toekomst. Mede dankzij de steun van partner WTCB staan inhoudelijke diepgang en kennisoverdracht centraal. De 70 standhouders toonden er dat digitalisering veel meer omvat dan enkel softwarepakketten. Ster van het gebeuren was de 3D-printer, een primeur voor ons land. Ook de inhoudelijke seminars waren een schot in de roos.

COMMUNITY

→ Install Day

Sectorfederatie Techlink zette voor de derde keer zijn schouders onder deze vakbeurs voor elektrotechnici en installateurs van sanitair en verwarming. 3.300 technici vonden hun weg naar de hallen van Brussels Kart expo, 185 exposanten tekenden present.

met innovatieve seminars

INSTALL DAY **22 NOV 2019**
www.installday.be

- De eerste en enige Belgische vakbeurs voor alle installatietechnieken: binnenklimaat, sanitair, elektrotechniek, automatisering én beveiliging, verwarming, schoorsteenvegen, waterbehandeling.
- In de ruime hallen van Brussels Kart Expo van 9u00 tot 19u00.
- Met **innovatieve seminars** rond integratie van technieken: op naar de energietransitie?
- **Gratis** toegang voor bouwprofessionals.
- Sfeer en gezelligheid verzekerd dankzij **gratis buffetten en drank**.
- Meer dan **150 standhouders** tekenden reeds present.

Meer informatie over het boeken van een stand voor dit unieke evenement via steve.cauffiez@confederatiebouw.be.

organisatie: mediapartners: initiatief van:

In totaal zakten
1700
bezoekers
af naar
Digital Construction
Brussels

Er waren
130
standhouders
op Install Day

➔ Dag van de Afwerking

Schrijnwerkers, schilders, stukadoors, tegelzetteren en andere afwerkingsberoepen vinden hun gading op de Dag van de Afwerking, die in 2019 aan zijn twaalfde editie toe was. Meer dan 160 standhouders geven er een staalkaart van alle nieuwe materialen en producten uit de sector.

➔ Andere bouwsalons

Daarnaast is de Confederatie Bouw nog aanwezig op tal van andere bouwsalons. Via onze aanwezigheid trachten wij onze leden te promoten en informatie te verschaffen over de bouw en de bouwbedrijven. Tegelijk proberen we de bezoekers warm te maken voor de bouwberoepen.

In 2019 was de Confederatie Bouw als partner aanwezig op Batibouw, Realty, Concrete Day en Demo Days. Op verschillende van deze events organiseerden wij ook infosessies voor de bezoekers.

COMMUNITY

Belgian Roof Day

Een naam als een klok in de Belgische dakensector. Circa 4.000 dakdekkers kwamen zich ter plaatse vergewissen van alle nieuwigheden in de wereld van de platte en hellende daken. Met 150 exposanten barst de beurs bijna uit haar voegen en zijn alle grote namen uit de sector op de afspraak.

CONFEDERATIE BOUW De Nationale Raad van Dak- en Dichtingswerken nodigt u uit op haar

save the date

BELGIAN ROOF DAY 29 NOV 2019
www.belgianroofday.be

- Dé leidende vakbeurs en het netwerkevent in de Benelux voor dakdekkers, dakafsluiters, fabrikanten, architecten, voorschrijvers en vakmannen uit de dakensector...
- In de ruime hallen van Brussels Kart Expo van 9u00 tot 19u30.
- Gratis toegang tot meer dan 140 standen.
- 1200 sammelingen op 1 dag tijd.
- Gemiddelijke sfeer met gratis buffetten en drank.
- In de tent kan u getuige zijn van het "Belgisch Kampioenschap van Beste Jonge Dakdekker".
- Mis ook het slotconcert niet.

Meer informatie en inschrijvingen als standhouder voor dit unieke evenement via steve.casfies@confederatiebouw.be.

organisatie: **Confederatie Bouw** (Bouw, Energie & Water)
mediapartner: **Roof** Belgium
initieel van: **Confederatie Bouw** (Bouw, Energie & Water), **Roof** Belgium, **CEB**, **CEB**, **CEB**

3.900

vaklui bezochten
Dag van de Afwerking

Belgian Roof Day
omvat

6.500
m²

beursoppervlakte

Build Your Home brengt consumenten en aannemers samen

Om kandidaat bouwers en verbouwers te informeren en hen in contact te brengen met aannemers, is er het elektronische platform Build Your Home. Bouwlustigen kunnen er op zoek gaan naar een aannemer met de juiste specialisatie en snel en eenvoudig een offerte aanvragen. buildyourhome.be

Eenmaal per jaar, ter gelegenheid van Batibouw, verschijnt ook een papieren Build Your Home magazine. Dit jaar stond het blad helemaal in het teken van circulair bouwen. Via dit magazine informeren we de consument niet alleen over de laatste bouw trends, maar ook over premies, subsidies en belastingvoordelen die interessant kunnen zijn voor kandidaat bouwers.

COMMUNITY

De leden van de Confederatie Bouw krijgen tal van gratis voordelen en aantrekkelijke kortingen op nuttige diensten en producten die relevant zijn voor hun bedrijfsvoering.

Leden vinden een overzicht van de vele ledenkortingen via de website en vier keer per jaar in de folder "Ledenkortingen", die

samen met het ledenblad wordt verstuurd.

In 2019 kregen leden onder andere kortingen op diensten en producten rond: afvalverwijdering, amusement en cultuur, bouwmaterialen, online bouwplatforms, brandbeveiliging, eco-en aankoopcheques, soft- en hardware, energieleveranciers, kantoorbenodigdheden, medisch materiaal, tankkaarten, telefonie, track & trace systemen, verzekeringen, rechtsbijstand, wagenpark, werkkledij en uiteraard weerberichtenvoorspellingen.

**Leden genieten van
voordelen en kortingen**

Open Wervendag

Via Open Wervendag slagen we er ieder jaar in om tienduizenden gezinnen naar de bouwerven te lokken. De editie van 2019 toonde eens te meer aan dat een breed publiek geïnteresseerd is in de bouw. 84.000 bezoekers kregen alle facetten van de bouw te zien, van energieneutrale appartementsgebouwen tot grootschalige infrastructuurwerken en enorme utiliteitsgebouwen. In de aanloop van dit event zien we ook ieder jaar de persbelangstelling voor de bouw toenemen. Open Wervendag is daarmee het visitekaartje van de sector.

84
duizend

bezoekers voor
Open Wervendag 2019

EVENTS

Via verschillende events trachten we de bouw een positief imago te geven en jongeren warm te maken voor een loopbaan in de sector. Deze organisaties moeten ook aantonen dat de bouw geen ruwe machowereld is, maar wel een innoverende hoogtechnologische sector met een warm hart.

Tijdens Batibouw organiseert de Confederatie ieder jaar een grootschalig evenement waarop een thema uitgespit wordt. Dit jaar stond het BouwForum in het teken van de toekomst van de bouw. We worden immers met grote en vaak nog onbekende uitdagingen geconfronteerd, zoals de digitale transitie, de klimaatuitdaging, de opkomst van slimme gebouwen en wijken, de schaarste aan materialen of de mobiliteitsproblemen, ... Onder andere technologie-ondernemer en auteur Peter Hinssen liet zijn licht schijnen over de toekomst. Het event lokte 1.000 geïnteresseerde aannemers.

BouwForum

Veilig bouwen: eerst denken, en dan doen!

**Doe mee en signeer het Veiligheids-
charter op safetypriority.be**

EVENTS

Campagne 'Safety my priority'

Op het Bouwforum van 2018 werd de aftrap gegeven van Safety my priority, een grootschalige veiligheidscampagne waarmee de Confederatie Bouw het aantal arbeidsongevallen in de bouw hoopt terug te dringen. De eerste fase van de campagne bestond uit de lancering van het veiligheidscharter. Door dit charter te ondertekenen maken bedrijfsleiders kenbaar dat ze veiligheid voorop stellen in alle onderdelen van de bedrijfsvoering. Na een jaar hebben al meer dan 2.000 aannemers het charter ondertekend.

Meer dan

2000

aannemers schaarden zich al achter de veiligheidscampagne.

Kom op tegen kanker

De Confederatie Bouw toont graag haar warme hart. Daarom zetten we ons ieder jaar in voor het goede doel. Uit solidariteit met collega's die de harde strijd voeren tegen kanker zetten we ons beste beentje voor in het kader van Kom op tegen Kanker.

Jaarlijks participeert een team van de Confederatie Bouw aan de 1.000 kilometer van Kom op tegen Kanker, een vierdaagse fietstocht waarbij elk team 1.000 km fietst en zo 5.000 euro inzamelt voor het steunfonds voor onderzoek in de strijd tegen kanker. Het KOTK-team van de Confederatie nam in 2019 voor de 10^e opeenvolgende keer deel aan dit befaamde evenement voor het goede doel.

De 1000 km voor
Kom op
tegen Kanker

ENGAGEMENT

Run to Tokyo

Op zondag 15 september 2019 nam een delegatie van de Confederatie Bouw deel aan 'Run to Tokyo', een marathon in estafettevorm in het prachtige Zoniënwoud en de Hippodroom van Bosvoorde. Negen collega's liepen de benen van onder hun lijf en zamelden daarmee 2020 euro in voor de Belgische delegatie die naar de volgende Olympische spelen trekt.

DE CONFEDERATIE

CONFEDERATIE BOUW

Confederatie Bouw vzw

Voorzitter: Paul Depreter

Gedelegeerd bestuurder: Robert de Mûelenaere

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel

02 545 56 00

info@confederatiebouw.be

www.confederatiebouw.be

www.buildyourhome.be

www.openwervendag.be

www.formalis.be

GEWESTCONFEDERATIES

Confédération Construction Wallonne (CCW)

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel

02 545 56 75

www.ccw.be

Confederatie Bouw Brussel-Hoofdstad (CBB-H)

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel

02 545 58 29

www.ccbc.be

Vlaamse Confederatie Bouw (VCB)

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel

02 545 57 49

www.vcb.be

LOKALE CONFEDERATIES

VLAANDEREN

Provincie Antwerpen

CONFEDERATIE BOUW PROVINCIE ANTWERPEN, VZW

T. Van Rijswijkplaats 7 bus 2, 2000 Antwerpen 1

03 203 44 00

www.confederatiebouw.be/antwerpen

- **KANTOOR ANTWERPEN**

T. Van Rijswijkplaats 7 bus 2, 2000 Antwerpen 1

03 203 44 00

- **KANTOOR GEEL**

Kleinhoefstraat 6, 2440 Geel

014 42 00 71

Provincie Vlaams-Brabant

CONFEDERATIE BOUW

BRUSSEL VLAAMS-BRABANT (LEUVEN)

Dreefstraat 8, 3001 Heverlee

016 22 40 84

www.confederatiebouw.be/brusselvlaamsbrabant

Provincie Limburg

CONFEDERATIE BOUW LIMBURG, VZW

Bouwcampus, Wetenschapspark 33,

3590 Diepenbeek

011 30 10 30

www.confederatiebouw.be/limburg

Provincie Oost-Vlaanderen

CONFEDERATIE BOUW PROVINCIE

OOST-VLAANDEREN, VZW

Tramstraat 59, 9052 Zwijnaarde

www.confederatiebouw.be/oostvlaanderen

- **KANTOOR GENT** (Maatschappelijke zetel)

Tramstraat 59, 9052 Zwijnaarde

09 244 45 00

- **KANTOOR SINT-NIKLAAS**

Stationsplein 1, 9100 Sint-Niklaas

03 760 47 84

- **KANTOOR AALST**

Kareelstraat 138/1, 9300 Aalst

053 21 18 76

EN HAAR LEDEN

Provincie West-Vlaanderen

CONFEDERATIE BOUW PROVINCIE WEST-VLAANDEREN, VZW

Kortrijksestraat 389 A, 8500 Kortrijk
www.confederatiebouw.be/westvlaanderen

- **KANTOOR BRUGGE**
Ten Briele 12.1, 8200 Sint-Michiels
050 47 13 50
- **KANTOOR KORTRIJK**
Kortrijksestraat 389 A, 8500 Kortrijk
056 26 81 50

BRUSSEL

CONFEDERATIE BOUW BRUSSEL VLAAMS-BRABANT

Aarlenstraat 92, 1040 Brussel-4
02 230 14 20
www.confederatiebouw.be/brusselvlaamsbrabant

WALLONIË

Provincie Waals-Brabant

CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION BRABANT WALLON, ASBL

Rue des Croix du Feu 5, 1420 Braine-l'Alleud
02 384 35 52
www.confederationconstruction.be/brabantwallon

Provincie Henegouwen

CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION HAINAUT, ASBL

Boulevard Delvaux 15/4-2, 7000 Mons
www.confederationconstruction.be/hainaut

- **CHARLEROI** - 071 20 91 80
- **LE ROEULX** - 064 33 69 08
- **MONS** - 065 35 42 38
- **HAINAUT OCCIDENTAL** - 069 68 77 10

Provincie Luik

CHAMBRE DE LA CONSTRUCTION DE LIÈGE, ASBL

Galerie de la Sauvenière 5, 4000 Liège
04 232 42 70
www.ccl.be

CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION DE L'ARRONDISSEMENT DE VERVIERS, ASBL KONFÖDERATION BAUFACH BEZIRK VERVIERS, VOG

Avenue du Parc 42, 4650 Chaineux
087 2910 60
www.confederationconstruction.be/verviers

Provincie Luxemburg

CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION PROVINCE DE LUXEMBOURG, ASBL

Rue Fleurie 2, 6800 Libramont-Chevigny
061 23 07 70
www.confederationconstruction.be/luxembourg

Provincie Namen

CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION NAMUR, ASBL

Avenue Prince de Liège 91/13, 5100 Jambes
081 20 68 30
www.construction-namur.be

FEDERATIES

RUWBOUW

FEDERATIE VAN ALGEMENE BOUWAANNEMERS (FABA), VZW

Lombardstraat 42, 1000 Brussel
02 511 65 95
www.faba.be

- **UNIE VAN AANNEMERS VAN
SPOORWEGWERKEN (UASW)**
02 511 65 95
- **FEDBETON**
02 511 65 95
www.fedbeton.be
- **FEDERATIE VAN ONTWIKKELAARS-
WONINGBOUWERS**
02 511 65 95
www.confederatiebouw.be
- **UNIE VAN AANNEMERS VAN INDUSTRIEBOUW
(UAIB)**
02 511 65 95

DE CONFEDERATIE

FEDERATIE DER BAGGERWERKEN, VZW

Grootveldlaan 148, 1150 Brussel
02 771 63 69
www.confederatiebouw.be

GROTE BOUWWERKEN

VERENIGING DER BELGISCHE AANNEMERS VAN

GROTE BOUWWERKEN (VBA), VZW

Grootveldlaan 148, 1150 Brussel
02 771 00 44
www.adeb-vba.be

WEGENBOUW

BELGISCHE FEDERATIE VAN AANNEMERS VAN WEGENWERKEN (BFAW), VZW

Grootveldlaan 148, 1150 Brussel
02 771 20 84

- **VLAAMSE WEGENBOUWERS (VLAWEBO), VZW**
02 771 20 84
www.confederatiebouw.be/vlawebo
- **FÉDÉRATION WALLONNE DES
ENTREPRENEURS DE TRAVAUX DE VOIRIE
(FWEV), ASBL**
02 771 20 84
www.confederationconstruction.be/fwev
- **BELGISCHE FEDERATIE VAN AANNEMERS VAN
WEGENWERKEN - REGIO BRUSSEL HOOFDSTAD
(BFAW - BRUSSEL), VZW**
Grootveldlaan 148, 1150 Brussel
02 771 20 84

CONFEDERATIE BOUW - VERENIGING BETONSTAALVERWERKENDE BEDRIJVEN - COBESTA, VZW

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 56 54

VOLTOOIING | AFWERKING

BELGISCHE VERENIGING VAN AANNEMERS VAN DICTINGSWERKEN (BEVAD), VZW - KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/afwerking

CONFEDERATIE BOUW - AANNEMERS VAN GLASWERKEN, VZW - KONINKLIJKE VERENIGING

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/glaswerken

CONFEDERATIE BOUW - BELGISCHE SCHILDERS, VZW

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/belgischeschilders

- **CONFEDERATIE BOUW -
VLAAMSE SCHILDERS**
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/vlaamseschilders
- **CONFEDERATIE BOUW -
BRUSSELSE SCHILDERS**
Aarlenstraat 92, 1040 Brussel
02 230 14 20
- **CONFÉDÉRATION CONSTRUCTION -
PEINTRES WALLONS**

CONFEDERATIE BOUW - VLAAMSE SCHRIJNWERKERS (DE VLAAMSE SCHRIJNWERKERS), VZW

Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/vlaamseschrijnwerkers

- **DÉ PARKETPLAATSERS**
02 545 57 11
www.deparketplaatsers.be
- **BEWAP - BEROEPSVERENIGING VOOR
AFWERKINGSBEDRIJVEN**
02 545 57 11

EN HAAR LEDEN

- **INTERIO – BEROEPSVERENIGING VOOR INTERIEURBEDRIJVEN**
02 545 57 11
- **UPEK – UNIE VAN PROFESSIONEEL ERKENDE KEUKENINSTALLATEURS**
02 545 57 11
- **CONFEDERATIE BOUW – BRUSSELSE SCHRIJNWERKERS**
02 545 57 11
- **FÉDÉRATION WALLONNE DES MENUISIERS BELGES (FWMB), ASBL**
Avenue Prince de Liège 91, Boîte 6 (1er étage),
5100 Jambes
081 20 69 22
www.menuisiers.com
- **UPEC – UNION PROFESSIONNELLE DES ENSEMBLIERS DE LA CUISINE ÉQUIPÉE**
081 20 69 22
- **GT LES PARQUETEURS – DIE PARKETTVERLEGER**
081 20 69 22
www.lesparqueteurs.be

KONINKLIJK NATIONAAL VERBOND AANNEMERS VAN PLAFONNEER-, CEMENT-, STAFF- EN ORNAMENTWERK, DROGE BEPLEISTERING, DEKVLOEREN, VOEGWERK, GEVELREINIGING (NAVAP), VZW
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 11
www.confederatiebouw.be/plafonneerders

CONFEDERATIE BOUW DAK, VZW
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 98
www.cct-cbd.be

NATIONALE FEDERATIE DER ROLLUIKEN-FABRIKANTEN EN ZONNEWERING, VZW
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 56 00

BELGISCHE FEDERATIE DER AANNEMERS VAN TEGEL- EN MOZAÏEKWERKEN (FECAMO CONFEDERATIE BOUW), VZW – KONINKLIJKE VERENIGING
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 70
www.confederatiebouw.be/fecamo

COMPLEMENTAIRE BEROEPEN KONINKLIJKE FEDERATIE DER COMPLEMENTAIRE ONDERNEMINGEN VAN HET BOUWBEDRIJF (FEDECOM) VZW
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 58
www.confederatiebouw.be/fedecom

BELGISCHE FEDERATIE VAN AANNEMERS VAN NATUURSTEENBEWERKING, VZW
Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel
02 545 57 58
www.confederatiebouw.be/natuursteen

SPECIALE TECHNIKEN TECHLINK, VZW, INSTALLATIEBEDRIJVEN ELEKTRO, BEVEILIGING, DOMOTICA, VERWARMING, KLIMAATREGELING, HERNIEUWBARE ENERGIE, WATER-BEHANDELING, SANITAIR, VENTILATIE, SCHOORSTEENVEGERS...
J. Chantraineplantsoen 1, 3070 Kortenberg
02 896 96 10
www.techlink.be

Leden Raad van Bestuur

Xavier Braet
Bernard Cornez
Robert de Mûelenaere
Paul Depreter
Karel Derde
Frank Ganser
Philippe Gillion
Frank Goes
Joeri Haex
Natacha Jérouville
Stéphane Kaye
Benoît Klinkers
Michel Koning
Jef Lembrechts
Christophe Maes
Luc Mohymont
Karl Neyrinck
Marc Peeters
Dirk Peytier
Bernard Piron
Marc Ruebens
Thomas Scorier
Willy Simoens
Thierry Toussaint
Bob Van Poppel
Eddy Vandezande

Colofon

REDACTIE EN COÖRDINATIE: Sven Nouten en Jean-Pierre Liebaert.

MET DE MEDEWERKING VAN Vincent Detemmerman, Jan Vochten, Marleen Porré, Elke Van Overwaele, Filip Coveliers, Peter Graller, Hannelore Vanbilloen, alle medewerkers van de studiedienst, de collega's van de gewestconfederaties en in het bijzonder Gerrit De Goignies, Hugues Kempeneers en Mathieu Debroux.

MET DE BIJDRAGEN VAN: Paul Depreter, Robert de Mûelenaere, Jef Lembrechts, Marc Dillen, Marc Ruebens, Jean-Christophe Vanderhaegen, Luc Mohymont en Francis Carnoy.

PROOFREADING: Sofie Cannoot, Morgane Halleux, Melissa De Brucker en Bram Schittecatte.

VERTALING EN TAALCORRECTIE: Steven Delcourt en Wim Roeckx.

OPMAAK: Nikka Cuypers.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: Robert de Mûelenaere, Confederatie Bouw, Lombardstraat 34-42, 1000 Brussel.

COPYRIGHT: elke gedeeltelijke of integrale reproductie moet vooraf worden toegestaan en moet verplicht de vermelding van de bron bevatten, namelijk Confederatie Bouw.

MEER INFORMATIE:
communicatie@confederatiebouw.be

WETTELIJK DEPOT: D/2020/0570/2

Voor de cybersecurity van uw onderneming, F-Cyber Comfort.

Omdat uw onderneming dagelijks onder vuur ligt door hackers, kunt u zich maar beter beschermen met een verzekering op maat: **F-Cyber Comfort**.
Meer info: www.federale.be

De verzekeraar die zijn winst met u deelt

powered by

ZURICH[®]

federale.be

Federale Verzekering – V.U.: Tom Meeus – **Stoofstraat 12 – 1000 Brussel** - www.federale.be -
Gemeenschappelijke Kas voor Verzekering tegen Arbeidsongevallen - Vereniging van Onderlinge
Levensverzekeringen - Coöperatieve Vennootschap voor Verzekering tegen Ongevallen, Brand,
Burgerlijke Aansprakelijkheid en Diverse Risico's CV - RPR Brussel BTW BE 0407.963.786/BE
0408.183.324/BE 0403.257.506.

Confederatie Bouw

Bouw, energie & milieu

Confederatie Bouw vzw

Lombardstraat 34-42
1000 Brussel
02 545 56 00
info@confederatiebouw.be.

www.confederatiebouw.be
www.buildyourhome.be
www.openwervendag.be
www.formalis.be

/confederatie.bouw

.confederatiebouw.be

@Confedbouw

Confederatie Bouw - Confédération Construction